

rijksuniversiteit
groningen

Over extreem- linkse mensen in Nederland

Wat is de invloed van sociale kenmerken, mentale kwetsbaarheid en een postmateriële waardenoriëntatie op de kans extreem- links te zijn?

Door Mascha van Nieuwkastele S4447883

m.f.van.nieuwkastele@student.rug.nl

Begeleider: Jochem Tolsma

Tweede lezer: Rita Smaniotto

Faculteit gedrags- en maatschappijwetenschappen

Sociologie, Rijksuniversiteit Groningen

6 Juni 2023

Abstract

Wat voor mensen zijn vatbaar om extreem- links te worden? Het is belangrijk om te begrijpen waarom mensen zich buiten de gevestigde orde plaatsen, want dit kan ons dingen vertellen over de mankementen in onze samenleving (Eaton, 2021). In dit onderzoek zal er onderzocht worden wat de invloed is van opleidingsniveau, werkniveau en depressieve symptomen op links- extremisme wanneer gecontroleerd wordt voor gender en geboorteland. Daarnaast wordt er gekeken hoe depressieve symptomen en een postmateriële waardenoriëntatie dit verband beïnvloeden. Voor dit onderzoek is er kwantitatief onderzoek gedaan waarbij gebruik is gemaakt van de NELLS data wave 3 (Jeroense et al., 2023). Daarbij zijn respondenten geselecteerd vanaf 18 tot 45 jaar oud. Er zijn twee analyses uitgevoerd, de analyse voor het meten van de hoofdeffecten is uitgevoerd met behulp van een logistische regressie. Daarnaast is er een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te meten of het effect van opleidingsniveau op extreem- links door postmateriële waardenoriëntatie wordt gemedieerd. De belangrijkste uitkomsten uit dit onderzoek zijn dat postmateriële waardenoriëntatie en depressieve symptomen de kans van mensen om extreem- links te zijn significant vergroten. Opleidingsniveau en werkniveau hebben geen significante invloed op de kans van mensen om extreem- links te zijn. In eerder onderzoek van Ooijevaar en Kraaykamp (2005) was deze invloed wel gevonden, maar deze bevinding was in dit onderzoek niet repliceerbaar. Dit zou kunnen komen door het gebruik van verschillende datasets. Ooijevaar en Kraaykamp (2005) maken gebruik van de dataset Links-Extremistische Kenmerken 2004 (LEK2004) waarin er een specifieke dataverzamelingsprocedure is gehouden voor extreem- linkse personen, wat niet het geval is bij de NELLS data wave 3.

Inhoudsopgave

Abstract	1
Inleiding en achtergrond	3
Theoretisch kader	8
Methoden	13
3.1 <i>Data en procedure</i>	13
3.2 <i>Meetinstrumenten</i>	14
3.3 <i>De analyse-opzet</i>	21
Resultaten	23
4.1 <i>Beschrijvende statistieken</i>	23
4.2 <i>Modevaluatie</i>	26
4.3 <i>Hypothesetoetsing</i>	0
4.4 <i>Robuustheidsanalyses</i>	34
Conclusie en discussie	37
Literatuurlijst	40
Bijlage 1: Operationalisaties (behorend bij methoden)	43
<i>Analyse missing variabelen</i>	57
<i>Correlaties en associatiematen</i>	59
Bijlage 2: Analyse output (behorend bij resultaten)	66
Bijlage 3: Assumpties en multicollineariteit (behorend bij resultaten)	76
Bijlage 4: Robuustheidsanalyses (behorend bij resultaten)	81

Inleiding en achtergrond

De Volkskrant (2019) schreef een aantal jaren geleden over een vrouw die tijdens een anti-racisme demonstratie in Amsterdam riep 'Als je Thierry dood wilt schieten, roep dan paf!' De vrouw werd uiteindelijk opgepakt voor het bedreigen van een politicus. Dit doet denken aan de gebeurtenis twee decennia geleden waarbij een politiek leider werd vermoord. Een van de bekendste voorbeelden van links-extremisme is deze moord op Pim Fortuyn, een gebeurtenis die samenging met de opkomst en normalisering van het rechts-extremisme in Nederland (Ministerie van Justitie, 2007). De Amerikaanse psychiater en historicus Robert Jay Lifton schreef dat een links-extremist een moralist is die zich niet langer bekommert om de verworpenen, maar alleen nog maar onderdrukkers omver wil werpen (Eaton, 2021). Deze woorden geven een goed beeld van hoe iemand met in zijn of haar ogen goede bedoelingen, extremist kan worden. Hoe staat het er nu eigenlijk voor met links-extremisme in Nederland en wat voor mensen zijn er vatbaar om toe te treden tot een links-extremistische groepering? Het is belangrijk om te begrijpen waarom mensen zich buiten de gevestigde orde plaatsen, want dit kan ons dingen vertellen over de mankementen in onze samenleving (Eaton, 2021).

Ik heb voor dit onderzoek een combinatie van verschillende definities van links-extremisme gebruikt. Ik definieer iemand als extreem-links wanneer iemand steeds extremere ideeën en acties heeft, iemand steeds meer bereid is geweldadige middelen te steunen of toe te passen om politieke of maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, waardoor iemand een bedreiging is voor de democratie (Feddes, 2020; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023). Om hiertoe te komen heb ik eerst gekeken naar de definitie van extremisme van Feddes en collega's (2020), deze definitie luidt: 'Radicalisering is een proces waarbij een persoon extremer wordt in ideeën en

acties, en deze persoon steeds meer bereid is gewelddadige middelen te steunen of toe te passen om politieke of maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen.’ Er zijn echter ook veel voorbeelden te vinden in het verleden van daden die als extremistisch gezien zouden kunnen worden, die uiteindelijk geleid hebben tot belangrijke positieve veranderingen: een voorbeeld zijn de suffragettes, vrouwen die met geweld streden voor vrouwenrechten (Eaton, 2021). In de tweede definitie die ik heb gebruikt komt er naar voren wat er precies schadelijk is aan extremisme voor de samenleving. Deze definitie, die de AIVD (2023) handhaaft luidt: “Extremisme is een beweging die een bedreiging vormt voor de democratische rechtsorde, omdat antidemocratische doelen worden nagestreefd en/ of ondemocratische middelen worden ingezet.” De twee definities vullen elkaar goed aan, wat de reden is dat ik heb besloten ze te combineren. Extreem-links opvattingen is de afhankelijke variabele in dit onderzoek. Dit concept zal ik meten aan de hand van de variabele politieke opvattingen in de dataset, waarbij mensen die zichzelf op het uiterste van linkse politieke opvattingen plaatsen op de links- rechts schaal, als extreem- links worden gezien.

De thema’s op de agenda van links-extremistische groeperingen zijn erg breed. Het eerste thema is anarchisme, wat inhoudt dat er wordt gestreefd naar een samenleving zonder autoriteiten. Verder staat ook verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid, waaronder verzet tegen het terugsturen van vluchtelingen op de agenda. Ook het voorkomen van dierenmisbruik en klimaatactivisme zijn belangrijke onderwerpen. Het laatste thema is verzet tegen extreemrechtse partijen en groepen: antifascisme en antiracisme. Het gaat hierbij om verzet tegen groepen, personen en bedrijven die volgens links- extremisten een racistische of fascistische (politieke) agenda voeren (Van Ham et al., 2018).

Uit onderzoek van Ooijevaar en Kraaykamp (2005) blijkt dat vooral mensen met een hoger opleidingsniveau en een lager werkniveau extreem- links zijn. Ooijevaar en Kraaykamp (2005) operationaliseren extreem- links aan de hand van de vraag naar iemands politieke opvattingen. Hierbij wordt een tienpuntschaal gebruikt, waarbij iemand als extreem- links wordt beschouwd wanneer iemand de twee meest linkse posities op de schaal (1,2) kiest. Om het opleidingsniveau te meten hebben Ooijevaar en Kraaykamp (2005) een verdeling gemaakt in de categorieën laag, middelbaar en hoog, en werkniveau is opgedeeld in 5 categorieën: handarbeid, hoofdarbeid, leidinggevend, studierend, of werkloos. Gidron en Hall (2020) verwachten dat mensen met een hoger opleidingsniveau en een lager werkniveau eerder extreem- links zijn door de combinatie van de invloed van een postmateriële waardenoriëntatie en frustratie door een lagere sociaaleconomische status. De reden voor mensen met een hoger opleidingsniveau om extreem- links te zijn, is dat ze postmateriële waarden hoger waarderen dan mensen met een lager opleidingsniveau. Een postmateriële waardenoriëntatie is onder andere het waarderen van het gevoel ergens bij te horen, zelfwaardering, esthetiek en intellectuele bevrediging (Inglehart, 2007; Ooijevaar en Kraaykamp, 2005). Mensen met een lager werkniveau hebben volgens Visser en collega's (2014) een grotere kans om extreem- links te zijn, dit komt doordat werkniveau een goede indicator is voor sociaaleconomische status. Het is in het belang van mensen met een lagere sociaaleconomische status dat er minder inkomensverschillen zijn, zodat hun lagere positie in de maatschappij wordt opgeheven. Daarnaast blijken mensen die mentaal kwetsbaarder zijn en last hebben van depressieve symptomen, gevoeliger te zijn voor politiek extremisme (Eaton, 2021). De tevredenheid van iemand met zijn of haar leven heeft ook te maken met de status die iemand ervaart (Frank, 2013; Gidron en Hall, 2020; Offer, 2007). Daarom zal ik ook verder onderzoek doen naar de invloed van depressieve symptomen op links-

extremisme, en naar de invloed van depressieve symptomen op het verband tussen werkniveau, opleidingsniveau en links- extremisme. Ik zal in mijn onderzoek gaan controleren voor gender, omdat uit de literatuur gebleken is dat mannen vaak eerder politiek extremistisch zijn dan vrouwen (Ooijevaar en Kraaykamp, 2005; Feddes et al., 2020).

Eenzijds wordt in veel onderzoeken over links- extremisme vooral gekeken naar oppervlakkige kenmerken van extreem- linkse mensen, zoals opleidingsniveau en werkniveau. Anderzijds is gebleken dat kenmerken die dieper in iemands wezen liggen, zoals depressieve symptomen en postmateriële waardenoriëntatie een grote invloed kunnen hebben op de kans of iemand extreem- links wordt of niet (Eaton, 2021; Feddes et al., 2020; Ooijevaar en Kraaykamp, 2005). Dit onderzoek is uniek omdat het de effecten onderzoekt van depressieve symptomen en postmateriële waardenoriëntatie op de relatie tussen opleidingsniveau en links-extremisme. Daarnaast worden de effecten onderzocht van depressieve symptomen op het verband tussen werkniveau en links-extremisme. Dit onderzoek draagt daarmee bij aan meer kennis over links-extremisme, deze kennis kan gebruikt worden voor toekomstige beleidsimplicaties in de politiek en eventueel in het onderwijs. Door een beter beeld te krijgen van de kenmerken en het karakter van mensen die uiteindelijk doorslaan in links- extremisme, kunnen we beter begrijpen waardoor links-extremistische daden gebeuren. Hierdoor kunnen we meer inzicht krijgen in hoe het kan worden voorkomen dat mensen de extremistische kant op gaan. Wanneer we beter begrijpen wie tot links-extremistische groepen behoren, kunnen we beter begrijpen wat het onderliggende probleem in de samenleving is waar ze uit voortkomen.

De hoofdvraag luidt: “Wat is de invloed van opleidingsniveau, werkniveau en depressieve symptomen op links- extremisme wanneer wordt gecontroleerd voor gender en geboorteland? Hoe beïnvloeden depressieve symptomen en postmateriële

waardenoriëntatie dit verband?” Om deze vraag te beantwoorden zal ik gaan kijken naar kenmerken van extreem- linkse mensen. Ik zal gaan kijken wat het opleidingsniveau en werkniveau van links- extremisten is en zal dit controleren voor gender en geboorteland. Daarnaast zal ik gaan kijken hoe symptomen van depressie dit verband beïnvloeden en zal ik kijken of postmateriële waardenoriëntatie het verband tussen opleidingsniveau en links- extremisme beïnvloedt. Dit zal ik gaan doen aan de hand van de NELLS data wave 3 (Jeroense et al., 2023). In de dataset konden uiteindelijk 3083 respondenten worden opgenomen, na selectie van mijn sample bleven er 1839 respondenten over in de dataset. De respondenten die zijn geselecteerd uit de dataset zijn mensen die in Nederland wonen tussen de 18 en 45 jaar oud, waarbij het niet uitmaakt of zij nog schoolgaand zijn. Er zijn twee analyses uitgevoerd, de analyse voor het meten van de hoofdeffecten is uitgevoerd met behulp van een logistische regressie. Daarnaast is er een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om te meten of het effect van opleidingsniveau op extreem- links door postmateriële waardenoriëntatie wordt gemedieerd.

Theoretisch kader

Om te onderzoeken op welke manier iemands hogere opleidingsniveau en lager werkniveau kunnen beïnvloeden of iemand wel of niet links- extremistisch wordt, zal ik de theorie van Inglehart (2017) over postmateriële waardenoriëntatie en de theorie van Gidron en Hall (2020) over sociale integratie gebruiken.

Mensen met een hoger opleidingsniveau maar lager werkniveau hebben een grotere kans om links- extremistisch te worden. Dit komt ten eerste door de postmateriële waardenoriëntatie die mensen met een hoger opleidingsniveau hebben. Volgens Inglehart (2017) gaat een postmateriële waardenoriëntatie samen met een shift van overlevings- naar zelf- expressie waarden. Daarmee wordt bedoeld dat er een overgang in de samenleving is van materiële behoeften naar niet- materiële behoeften. Wanneer mensen meer niet- materiële behoeften krijgen, spreken we van een postmateriële waardenoriëntatie. Hierin is individuele vrijheid, culturele progressiviteit, zelf- expressie en esthetiek belangrijk. (Achterberg & Houtman, 2006; Inglehart, 2017). Het kan verschillen per persoon hoe sterk de niet- materiële behoeften zijn, dit heeft te maken met hoe veilig iemand zich subjectief voelt. Wanneer iemand veel subjectieve veiligheid ervaart op economisch en op algemeen vlak, is iemands postmateriële waardenoriëntatie groter. Opleidingsniveau is een van de beste indicatoren om postmateriële waardenoriëntatie te meten.

Linkse partijen kenmerken zich door culturele progressiviteit en een postmateriële waardenoriëntatie (Achterberg & Houtman, 2006; Haidt, 2012). De verwachting is dat veel mensen met een hoger opleidingsniveau zichzelf als links zien doordat ze meer culturele hulpbronnen, culturele progressiviteit en een hogere postmateriële waardenoriëntatie hebben dan mensen met een lager opleidingsniveau (Ooijevaar & Kraaykamp, 2005).

Daarnaast zijn mensen met een hoger opleidingsniveau vaak meer politiek betrokken, waardoor ze ook sneller zouden kunnen doorslaan in politiek extremisme (Ooijevaar & Kraaykamp, 2005). Zo gaan mensen met een hoger opleidingsniveau vaker naar de stembus, nemen ze deel aan meer politieke activiteiten en tonen ze meer politieke interesse. Hoogopgeleiden hebben dus meer interesse in de politiek, waardoor ze een grotere kans hebben om toe te treden tot links- extremistische groeperingen. Op basis hiervan luiden mijn eerste twee hypothesen daarom: *“Mensen die in Nederland wonen met een hoger opleidingsniveau hebben een grotere kans om extreem- links te zijn.”* En: *“Het positieve effect van een hoger opleidingsniveau wordt gedeeltelijk verklaard door een postmateriële waardenoriëntatie.”*

Om te onderzoeken op wat voor manier het lagere werkniveau en de depressieve symptomen van mensen links- extremisme beïnvloeden, zal ik de theorie van sociale integratie gebruiken. Volgens Gidron en Hall (2020) is het aanhangen van extreem- linkse partijen een probleem dat voortkomt uit een gebrek aan sociale integratie. Mensen die niet goed sociaal geïntegreerd zijn hebben het gevoel dat ze ‘achtergelaten worden’, wat is gerelateerd aan hun kwetsbare economische en sociale posities. Bovendien ervaren ze vervreemding van hun eigen waarden van de waarden die prominent zijn bij de elite, en hebben ze het gevoel dat ze niet langer worden erkend. Het zal dus voor mensen met een lagere sociale positie gunstiger zijn om extreem- linkse ideologieën te ondersteunen. In extreem- linkse ideologieën staat het verkleinen van de kansen- en status- ongelijkheid centraal, wat in het voordeel is van mensen met een lagere status (Visser et al., 2014).

Op individueel niveau kan de sociale positie en daarmee de sociale integratie van iemand worden gemeten in de objectieve en de subjectieve status die iemand heeft.

Objectieve status kan goed gemeten worden aan de hand van iemands werkniveau. Met

objectieve status wordt vooral de relatieve positie die iemand in de samenleving heeft bedoeld. Op basis hiervan luidt de derde hypothese: *“Mensen die in Nederland wonen met een lager werkniveau hebben een grotere kans om extreem- links te zijn.”*

De subjectieve sociale status die iemand zichzelf toekent geeft weer hoe goed iemand zich geïntegreerd voelt in de samenleving. Subjectieve sociale status is gevoelig voor de objectieve sociale status die iemand heeft, maar wordt ook beïnvloed door de tevredenheid van mensen met hun leven en materiële situatie (Gidron & Hall, 2020). Mijn verwachting is dat wanneer iemand een lagere subjectieve status en daarmee minder tevredenheid ervaart, iemand gevoeliger is voor depressieve symptomen. Mensen die mentaal kwetsbaarder zijn, zijn gevoeliger voor politiek extremisme (Eaton, 2021). Bij symptomen van depressie wordt in dit onderzoek gekeken naar depressieve stemming, schuldgevoelens en gevoelens van inferioriteit, gevoelens van hulpeloosheid en wanhoop, verlies van eetlust en slaapstoornissen (Bouma et al., 1995). In dit onderzoek meet ik geen chronische depressie, de depressieve symptomen worden gemeten door middel van hoe mensen zich de afgelopen week voelden.

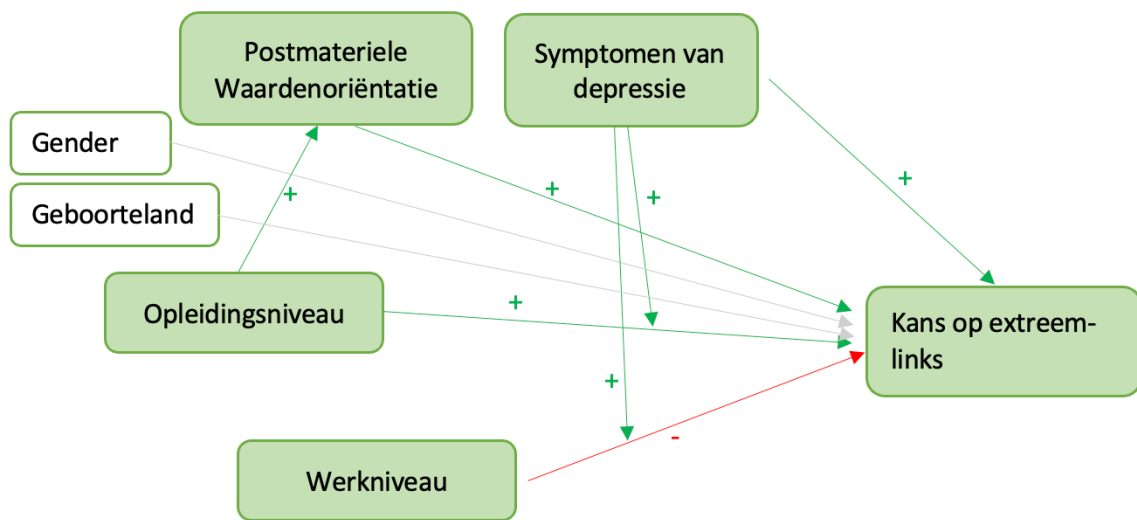
Door deze gevoelens van depressie zijn mensen kwetsbaarder voor het toetreden tot extremistische groeperingen. Dit komt doordat mensen die mentaal kwetsbaarder zijn, extremistische groeperingen kunnen gebruiken om aan hun psychologische behoeftes te voldoen. Het gaat hier om de behoefte naar identiteit, zingeving en significantie (Feddes et al., 2020). Groepen geven mensen veiligheid en hechting en zijn een belangrijke bron van eigenwaarde, waardoor het aantrekkelijk is voor mensen met een gebrek hieraan om er deel van uit te maken. Daarnaast kunnen mensen die vernederende of traumatische gebeurtenissen hebben ervaren, terecht komen in een staat van ‘existentiële onzekerheid’, wat ook een reden kan zijn om toe te treden tot extremistische groeperingen.

Op basis hiervan luiden de vierde en vijfde hypothesen: *“Mensen die in Nederland wonen met een hogere score op depressieve symptomen, hebben een grotere kans om extreem- links te zijn.”* En: *“Het positieve effect van een lager werkniveau en een hoger opleidingsniveau op links- extremisme wordt versterkt door depressieve symptomen.”*

Controlevariabelen gender en geboorteland

Ten slotte is het belangrijk om voor gender en geboorteland te controleren. Ten eerste kan de politieke houding verschillen tussen mannen en vrouwen. Vrouwen hebben vaak een linksere politieke houding, omdat ze kwesties zoals gezondheidszorg, sociale voorzieningen, duurzaamheid en klimaat belangrijke thema's vinden. Dit zijn thema's die vooral linkse partijen in hun programma hebben staan (Bolwijn, 2019). Wie uiteindelijk doorslaat in extremisme verschilt ook per gender, meer mannen dan vrouwen zijn politiek links- of rechts- extremistisch (Ooijevaar en Kraaykamp, 2005; Feddes et al., 2020; Van Ham et al., 2018).

Daarnaast zou de politieke houding van iemand kunnen verschillen voor het geboorteland dat iemand heeft. Links- extremistische groeperingen hebben onder andere verzet tegen antifascisme en antiracisme als agendapunten. Uit onderzoek van Van Ham en collega's (2018) blijkt dat driekwart van de links- extremisten die een ander geboorteland dan Nederland hebben, zich profileren op dit gebied. Ik verwacht dat dit zou kunnen komen doordat haat tegen vreemdelingen en andere culturen centraal staat in het rechts- extremisme (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023).

Figuur 1: Grafische weergave van het conceptuele model

Methoden

3.1 Data en procedure

Voor dit onderzoek zal ik gebruik maken van de NELS data wave 3 (Jeroense et al., 2023). De Nederlandse Levensloop Studie (NELLS) is een wetenschappelijk onderzoek naar de leefsituatie en meningen van de inwoners van Nederland. Dit onderzoek is een gezamenlijk project van de universiteiten van Nijmegen, Groningen en het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut. NELS wordt grotendeels gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). De dataverzameling is eind 2022 afgerond en naar verwachting zullen de onderzoeksgegevens gereed gemaakt worden voor wetenschappelijk onderzoek rond maart 2023. Er zijn voorafgaand aan het onderzoek ook twee eerdere Nederlandse Levensloop Studies gedaan, dit betreft de NELS data wave 1 en de NELS data wave 2.

Voor de werving zijn willekeurig gekozen personen benaderd door de samenwerkende universiteiten (Radboud Universiteit, De Universiteit van Tilburg en Universiteit van Amsterdam). Bij de steekproeftrekking is er aan 18.000 mensen gevraagd om mee te doen aan het onderzoek, waarbij het doel was om 3000 tot 4000 respondenten over te houden. Hierbij zijn zo veel mogelijk verschillende soorten mensen benaderd, omdat het doel van het onderzoek is om de verschillende bevolkingsgroepen in Nederland in kaart te brengen. Er is sprake van een oversampling van twee grote etnische minderheidsgroepen in Nederland, mensen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Om te controleren of deze minderheidsgroepen zorgen voor een vertekening van de resultaten wordt Geboorteland meegenomen als controle variabele in mijn analyse, dit wordt uitgebreider beschreven in bijlage 2. Bij het verzamelen van de data is er een populatie selectie van mensen tussen de 15 en 45 jaar oud geweest. Om non- respons te voorkomen is gebruik

gemaakt van een split-ballot, waardoor een deel van de vragen maar door een deel van de respondenten hoeft te worden beantwoord. Daarnaast worden er onder de deelnemers van het onderzoek 5 iPads verloot ter waarde van 500 euro.

In de dataset konden uiteindelijk 3083 respondenten worden opgenomen. Vervolgens heb ik mijn sample getrokken uit de dataset, ik heb respondenten vanaf 18 jaar oud geselecteerd: 119 mensen waren onder de 18 jaar en 17 respondenten hebben de vraag niet ingevuld. Doordat een aantal respondenten een aantal vragen niet heeft ingevuld en door het hercoderen van mijn variabelen zijn er een aantal missing values op de gebruikte variabelen. Dit is het geval bij opleidingsniveau, 84 respondenten hebben de vraag over opleidingsniveau niet ingevuld. Daarnaast heeft de variabele extreem- links 477 missing values, depressieve symptomen heeft er 649, gender heeft er 6 en postmateriële waardenoriëntatie heeft er 317. De variabele werkniveau heeft 644 ontbrekende antwoorden, ik verwacht dat dit zo hoog is doordat mensen die nog nooit gewerkt hebben of op het moment niet werken, de vraag over werkniveau niet gesteld kregen. Ten slotte heb ik respondenten geselecteerd die geen missing waarden hadden op de gebruikte variabelen, waarna er 1839 respondenten overbleven in de dataset waarmee ik de analyses kon uitvoeren.

Het onderzoek betreft het invullen van een online vragenlijst, die klaar staat in een beveiligde online omgeving. De gestructureerde vragenlijst bestaat uit vragen over de persoonlijke situatie, werk, het sociale netwerk en meningen over maatschappelijke vraagstukken. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 20-30 minuten.

3.2 Meetinstrumenten

In dit onderzoek zal ik proberen te onderzoeken wat kenmerken van links-extremistische mensen zijn. Dit zal ik doen aan de hand van een aantal variabelen, die in

deze paragraaf zullen worden beschreven. In bijlage 1 worden de operationalisaties uitgebreider beschreven. Voor mijn sample zijn respondenten vanaf 18 jaar meegenomen, omdat dit de leeftijd is waarop mensen mogen stemmen en dus beginnen na te denken over hun politieke opvattingen. Daarnaast is dit de leeftijd die in andere literatuur over links extremisme wordt aangehouden (Ooijevaar & Kraaykamp, 2005; Visser et al., 2014).

Extreem- links

Extreem-linkse opvattingen is de afhankelijke variabele in dit onderzoek. Dit concept zal worden gemeten aan de hand van de variabele politieke opvattingen in de dataset. De vraag die is gesteld om dit te meten is 'Van politieke opvattingen wordt vaak gezegd, dat zij links of rechts zijn. Wanneer u denkt aan uw eigen politieke opvattingen, waar zou u zich dan plaatsen op een schaal van 0 (links) tot 10 (rechts)?' Dit is een continue variabele welke is uitgedrukt in scores van 0 tot 10, waarbij 0= links en 10= rechts. Deze variabele is hergecodeerd naar een dummy waarbij de waarden 0 en 1 zijn gecodeerd naar 1= extreem- links en de overige waarden naar 0= niet extreem- links. Ik heb de keuze voor dit meetinstrument gemaakt op basis van literatuur die gebruik maakt van zelfplaatsing om extreem- links te meten (Ooijevaar en Kraaykamp, 2005; Visser et al., 2014). Het is gebruikelijk om bij het meten van dit soort dichotome schaalvariabelen een cut of point van ongeveer 10% te hanteren. In mijn onderzoek wordt er een cut of point van 6,9% gehanteerd. Ik heb gekozen om de waarde 2 niet mee te nemen bij extreem- links, omdat wanneer er minder respondenten worden meegenomen als extreem- links er een grotere kans is dat deze respondenten dat ook echt zijn.

Opleidingsniveau

Opleidingsniveau is de eerste onafhankelijke variabele. De vraag die is gesteld om het opleidingsniveau te meten is 'Wat is uw hoogst voltooide opleiding, dat wil zeggen waarvan u een diploma heeft behaald? Als u in het buitenland onderwijs heeft gevolgd, neem dan het Nederlandse niveau dat er het meest op lijkt.' Dit is een categorische variabele met vijftien antwoordmogelijkheden.

De antwoordmogelijkheden voor deze variabele zijn: 'Geen opleiding', 'Lagere school', 'Lbo, vmbo-kb/bb', 'Mavo, vmbo-gl/tl', 'Havo', 'Vwo/gymnasium', 'Mbo-kort (kmbo)', 'Primair leerlingwezen', 'Bol/bbl niveau 1 of 2', 'Mbo-tussen/lang (mbo), secundair/ tertiair leerlingwezen', 'Bol/bbl niveau 3 of 4', 'Hbo', 'Universiteit (bachelor)', 'Universiteit (master, doctoraal)', 'Promotietraject', 'Buitenlandse opleiding, niet in te delen, lager onderwijs', 'Buitenlandse opleiding, niet in te delen, middelbaar onderwijs', 'Buitenlandse opleiding, niet in te delen, hoger onderwijs'. Deze variabele is hergecodeerd naar niveau op basis van het aantal jaren dat ervoor staat. Hierbij staat er 0 jaar voor het volgen van geen opleiding, 6 jaar voor basisonderwijs, 9 jaar voor lbo, 10 jaar voor mavo, 11 jaar voor mbo, 11 jaar voor havo, 12 jaar voor vwo, 15 jaar voor hbo en 17 jaar voor wo. Het mbo is hierbij relatief laag gewaardeerd (De Vries & Ganzeboom, 2008). De buitenlandse opleidingen zijn hergecodeerd aan de hand van het gemiddelde aantal jaren dat in Nederland voor deze opleidingscategorie staat, waarbij gebruik is gemaakt van de opleidingscategorieën laag, middelbaar en hoog van het CBS (Centraal Bureau voor Statistiek, 2023). Hierbij heb ik 8 jaren aan een lage buitenlandse opleiding toegekend, 11 jaren aan een middelbare buitenlandse opleiding en 16 jaren aan een hoge buitenlandse opleiding.

Doordat in mijn sample respondenten vanaf 18 jaar worden meegenomen, hebben de meeste respondenten de kans gehad al tenminste een middelbare- schoolopleiding af te

ronden, aan de hand waarvan hun al dan niet voorlopige opleiding wordt gemeten. Sommige respondenten zijn dan wellicht nog bezig met een opleiding, maar het is voor mijn onderzoeksvraag belangrijk om iemands hoogst 'behaalde' opleidingsniveau te meten. Pas wanneer iemand bezit over de gehele kennis die bij de opleiding hoort, kan ik de houding die bij dat opleidingsniveau hoort meten. Om te controleren of de respondenten in de dataset die nog bezig zijn met een opleiding zorgen voor een vertekening van de resultaten, heb ik een robuustheidsanalyse uitgevoerd. In deze robuustheidsanalyse is de variabele schoolgaand als extra controle variabele meegenomen. Uit deze analyse blijkt dat het wel of niet schoolgaand van respondenten de onderzoeksresultaten niet beïnvloedt. Daarnaast is voor deze operationalisatie gekozen om te voorkomen dat er te veel informatie verloren gaat. Dit zou het geval zijn bij het kiezen van een hogere leeftijd, waarbij alle respondenten hun opleiding al helemaal zouden hebben afgerond.

Werkniveau

Werkniveau is de tweede onafhankelijke variabele. De vraag die is gesteld om het werkniveau te meten is 'Wat is uw beroep?' Dit is een categorische variabele met 8 antwoordmogelijkheden, namelijk: 'Ongeschoolde/halfgeschoolde handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv schoonmaker, inpakker, fabrieksarbeider, chauffeur, schilder, kinderverzorger)', 'Geschoolde of leidinggevende handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv automonteur, timmerman, loodgieter, bakker, kok, kapper, politieagent)', 'Niet-leidinggevende hoofdarbeid (bv administratief medewerker, verkoper, receptionist, gezinsverzorgende)', 'Middelbaar leidinggevend of commercieel beroep (bv afdelingsmanager, makelaar, zelfstandig winkelier)', 'Middelbaar intellectueel of vrij beroep (bv leerkracht, verpleegkundige, beleidsfunctionaris, ict-er, kunstenaar)', 'Hoger

leidinggevend beroep (bv directeur/eigenaar groot bedrijf, hogere leidinggevende)', 'Hoger intellectueel of vrij beroep (bv arts, ingenieur, advocaat, organisatieadviseur, docent wo/hbo)', 'Agrarisch beroep' en 'Anders, namelijk:...'.

Ik zal deze variabele hercoderen aan de hand van ISEI-codes, waarbij de schaal van de *International Social-Economic Index of occupational status* [ISEI] is gebruikt (De Vries & Ganzeboom, 2008). Door middel van ISEI-codes kan ik een score van beroepsstatus toekennen aan de verschillende categorieën beroepen. Hierbij is voor het toekennen van de ISEI-codes de aanname gemaakt dat iedereen in loondienst werkt, omdat uit het codeboek niet duidelijk werd of iemand in loondienst werkt of als zelfstandige. Werkniveau wordt door deze bewerkingen een lineaire variabele. Voor de categorie 'Anders...' zal ik een categorie maken 'Overig', die de gemiddelde score van alle ISEI scores krijgt. Op deze manier kunnen de respondenten met het antwoord 'anders' wel in de dataset blijven, maar hebben ze geen invloed op de statistische uitkomsten. Het gemiddelde van de ISEI scores is 50, wat de score van deze categorie ook 50 maakt. Wanneer mensen nog nooit betaalde arbeid hebben verricht, of op dit moment geen betaalde arbeid verrichten, hebben mensen de vraag wat hun huidige beroep is niet gekregen. Ik heb besloten deze mensen niet mee te nemen in de analyses. Doordat ik graag wil meten wat het effect is van werkniveau, is het belangrijk dat mensen op het moment van de dataverzameling ook daadwerkelijk een baan hebben.

Symptomen van depressie

Symptomen van depressie is de derde onafhankelijke variabele en de moderator.

Deze variabele wordt gemeten door middel van de vraag 'Wilt u aangeven achter elke uitspraak welk antwoord het beste uw gevoel of gedrag van de afgelopen week weergeeft.'

De antwoordmogelijkheden op deze vraag zijn: 'Stoorde ik me aan dingen, die me

gewoonlijk niet storen, 'Had ik geen zin in eten, was mijn eetlust slecht', 'Bleef ik maar in de put zitten, zelfs als familie of vrienden probeerden me er uit te halen', 'Had ik moeite mijn gedachten bij mijn bezigheden te houden', 'Voelde ik me gedeprimeerd', 'Had ik het gevoel dat alles wat ik deed me moeite kostte', 'Vond ik mijn leven een mislukking', 'Voelde ik me bang', 'Sliep ik onrustig', 'Praatte ik minder dan gewoonlijk', 'Voelde ik me eenzaam', 'Waren de mensen onaardig', 'Had ik huilbuien', 'Was ik treurig', 'Had ik het gevoel dat mensen me niet aardig vonden', 'Kon ik maar niet op gang komen'. De respondenten konden op deze stellingen reageren aan de hand van een vier-puntsschaal, waarbij de antwoorden waren: 1) 'Zelden of nooit (minder dan 1 dag), 2) 'Soms of weinig (1-2 dagen)', 3) 'Regelmatig (3-4 dagen)', en 4) 'Meestal of altijd (5-7 dagen)'. De scores van alle 16 uitspraken zijn samengevoegd om de variabele depressieve symptomen te krijgen. Het gemiddelde van de antwoorden op de scores geeft aan hoe hoog de depressieve symptomen van iemand zijn, waarbij een hogere score betekent dat iemand meer depressieve symptomen heeft. De deelvariabelen van de schaal passen goed bij elkaar, want de Cronbach's alpha van de schaal is 0,932.

Postmateriële waardenoriëntatie

Postmateriële waardenoriëntatie is de mediator. Deze variabele wordt door 18 stellingen gemeten, waarop de respondenten een score kunnen geven van 1 tot en met 4 of 1 tot en met 5, waarbij ze kunnen aangeven in welke mate zij het verkeerd of niet verkeerd vinden en of zij het er wel of niet mee eens zijn. De stellingen worden in tabel 1 weergegeven. Nadat de stellingen zijn samengevoegd is een gemiddelde score van 1 tot en met 5 mogelijk op de schaalvariabele, de stellingen waarop maar 4 antwoordmogelijkheden waren zijn hier ook naar aangepast. Een aantal stellingen worden gespiegeld, zodat 'zeer mee eens' de hoogste score krijgt. Op deze manier betekent een hogere score op mijn

schaalvariabele dat iemand een hogere postmateriële waardenoriëntatie heeft. Bij de keuze voor deze stellingen heb ik gekeken naar vergelijkbare stellingen die volgens Inglehart (2007) een geschikte maatstaf vormen om postmateriële waardenoriëntatie te meten. Hierbij wordt er door Inglehart (2007) gekeken naar hoe mensen tegen zaken zoals tolerantie naar andere groepen, het opvoeden van kinderen, gelijkheid tussen man en vrouw en klimaatverandering aankijken. De interne consistentie van de schaal blijkt voldoende te zijn met een Cronbachs alpha van 0,776.

Tabel 1: Stellingen waaruit de schaalvariabele postmateriële waardenoriëntatie is gecodeerd

Vindt u homoseksualiteit verkeerd of niet verkeerd?
Vindt u abortus verkeerd of niet verkeerd?
Vindt u echtscheiding verkeerd of niet verkeerd?
Vindt u vrijwillige kinderloosheid verkeerd of niet verkeerd?
Vindt u seks voor het huwelijk verkeerd of niet verkeerd?
Als een land spanningen wil voorkomen moet immigratie stoppen
Het is beter voor een land als er verschillende geloofsovertuigingen bestaan
Het is beter voor een land als iedereen dezelfde gewoonten en tradities heeft
De overheid moet de inkomensverschillen in Nederland kleiner maken
De topinkomens in het bedrijfsleven zijn te hoog
De overheid moet de sociale uitkeringen verhogen
Het is goed voor een jong kind als de vader ook bijdraagt aan zijn/haar verzorging
Een man is even geschikt om voor een baby te zorgen als een vrouw
Man en vrouw moeten evenveel bijdragen aan de opvoeding
Ik ben bereid een deel van mijn inkomen af te staan voor klimaatverbetering
Ik maak mij grote zorgen over de opwarming van de aarde
Veel beweringen over de opwarming van de aarde zijn overdreven
Het klimaat verbeteren moet prioriteit hebben, zelfs als dit de economische groei vertraagt

Gender

Gender is de controle variabele. Deze variabele wordt gemeten door de vraag 'Wat is uw geslacht?' Het is een categorische variabele, waarbij de mogelijke antwoorden zijn: 'Man', 'Vrouw' en 'Anders'. Deze is hergecodeerd naar een dummy, waarbij 0= Man en 1= Vrouw. Voor deze hercodering is gekozen, omdat het makkelijker is een analyse te doen met een dummy variabele dan met een categorische variabele. Het is daarnaast een erg kleine groep die zich als 'Anders' identificeert, en de theorie over verschillend stemgedrag onder

mannen en vrouwen zegt niet veel over deze groep. Gender is ook een controle variabele, ik wil niet het hoofdeffect van gender op extreem- links meten. Om al deze overwegingen is er daarom voor gekozen om de derde categorie 'Anders' eruit te halen.

Geboorteland

Geboorteland is de tweede controle variabele. Deze variabele wordt gemeten door de vraag 'In welk land bent uzelf geboren?' Het is een categorische variabele, waarbij de mogelijke antwoorden zijn: 'Nederland', 'Marokko', 'Turkije' en 'Anders'. Deze is hergecodeerd naar een dummy, waarbij 0= Nederland en 1= Anders. Voor deze variabele is gekozen, omdat het makkelijker is om een analyse uit te voeren met een dummy variabele dan met een categorische variabele.

3.3 De analyse-opzet

Eerst zijn de beschrijvende statistieken opgevraagd en vervolgens zijn er twee analyses uitgevoerd. Voor de eerste analyse is een binaire logistische regressie gebruikt, omdat de afhankelijke variabele namelijk als een dichotome variabele is gecodeerd. Er wordt voor dit model gekeken naar de odds ratio's, daarnaast heb ik kansen berekend aan de hand van de logit zodat ik de odds ratio's beter kan interpreteren. Voor de significantie van de modellen zal ik kijken naar de wald- toetsen en voor de hellingen naar de B-coëfficiënten. Aan de hand van de helling is te zien of het verband tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabele positief of negatief is. Voor de tweede analyse is een lineair regressiemodel gebruikt, omdat de afhankelijke variabele als een lineaire variabele is gecodeerd. Er wordt voor dit model gekeken naar de regressie coëfficiënten, $R^2_{adjusted}$ en F-change.

Voor het toetsen van hypothesen 1 tot en met 5 heb ik analyse 1 uitgevoerd. Hiervoor heb ik ten eerste model 1 geschat, hierbij is extreem- links de afhankelijke variabele en zijn eerst de controle variabelen gender en geboorteland aan het model toegevoegd.

Vervolgens zijn in model 2 de onafhankelijke variabelen opleidingsniveau en werkniveau toegevoegd om te zien wat het effect hiervan is op links- extremisme. In model 3 heb ik de moderator depressieve symptomen toegevoegd, om te zien of het effect van opleidingsniveau en werkniveau op links- extremisme kleiner wordt door toevoeging van de moderator. Depressieve symptomen bestaat uit 16 items en is een schaalvariabele die ik heb geconstrueerd. In model 4 heb ik de variabele postmateriele waardenoriëntatie toegevoegd, om te kijken of opleidingsniveau door postmateriele waardenoriëntatie gemedieerd wordt. Postmateriele waardenoriëntatie is een schaalvariabele die ik uit 18 items heb geconstrueerd. Beide schaalconstructies heb ik gecontroleerd met behulp van de Cronbach's alpha. In model 5 heb ik de interacties tussen depressieve symptomen en opleidings- en werkniveau toegevoegd, omdat ik voor het toetsen van hypothese 5 een moderatie- effect onderzoek. Voor het verkrijgen van deze interacties heb ik gecentreerde variabelen gebruikt. Daarnaast kan multicollineariteit zo veel mogelijk voorkomen worden door alle lineaire variabelen te centreren en deze te gebruiken in beide analyses.

Voor de modelfit van analyse 1 zal ik gaan kijken naar de Hosmer-Lemeshowtoets. Bij beide analyses zal ik van het laatste model de assumpties controleren. Ik zal dit doen door naar de onafhankelijke waarnemingen te kijken en de outliers en multicollineariteit te onderzoeken. Daarnaast zal ik een linear probability model schatten om te controleren of de bevindingen die ik maak aan de hand van de logistische regressieanalyse stabiel zijn.

Voor het toetsen van hypothese 2 heb ik daarnaast ook analyse 2 uitgevoerd, hierbij is in model 1 postmateriele waardenoriëntatie als afhankelijke variabele gebruikt en zijn de controlevariabelen gender en geboorteland toegevoegd. Daarna is in model 2 de onafhankelijke variabele opleidingsniveau aan het model toegevoegd om te zien wat het effect van een hoger opleidingsniveau op postmateriele waardenoriëntatie is.

Daarnaast heb ik de assumpties van het eindmodel model 2 getoetst. Hierbij zijn de onafhankelijke observatie, de lineariteit, de homoscedasticiteit en de normaliteit beoordeeld. Daarnaast is er onderzocht of er sprake is van outliers, invloedrijke punten en multicollineariteit. Verder heb ik een aantal robuustheidsanalyses uitgevoerd, waarmee ik controleer of de conclusies hetzelfde zijn wanneer ik andere keuzes had gemaakt.

Resultaten

4.1 Beschrijvende statistieken

Ten eerste zal worden gekeken naar de beschrijvende statistieken van alle uiteindelijke variabelen die gebruikt zijn in het onderzoeksmodel. Deze statistieken zijn terug te vinden in tabel 2. Over de afhankelijke variabele extreem- links valt te zeggen dat 93,1% niet extreem- links is, en 6,9% wel extreem- links is. De onafhankelijke variabelen zijn allemaal redelijk gelijk verdeeld. Opleidingsniveau heeft een gemiddelde van 13,40, dit ligt dicht bij de mediaan van 15,00. Wel heeft opleidingsniveau een aantal uitschieters, zie hiervoor bijlage 1. Werkniveau heeft een gemiddelde van 54,99 en een mediaan van 54,00. De variabele postmateriele waardenoriëntatie heeft een gemiddelde van 3,90 en een mediaan van 3,89. Als laatste is de verdeling van gender ook gelijk: 49,3% is man en 50,7% is vrouw. De variabele geboorteland is ongelijk verdeeld, 83,3% van de respondenten heeft Nederland als geboorteland en 16,7% heeft een ander geboorteland.

Tabel 2: Beschrijving van de bewerkte variabelen zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Extreem- links	93,1% (niet)	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1839
0 = niet extreem- links	6,9% (wel)						
1 = extreem- links							
Opleidingsniveau	13,40	0,00	21,00	11,00	15,00	15,00	1839
Werkniveau	54,99	17,00	82,00	48,00	54,00	61,00	1839
Depressieve symptomen (schaal 16 items)	1,43	1,00	4,00	1,06	1,31	1,63	1839
Postmateriele waardenoriëntatie (schaal 18 items)	3,90	1,78	5,00	3,61	3,89	4,28	1839
Gender	49,3% man	0,00	1,00	0,00	1,00	1,00	1839
0 = Man	50,7% vrouw						
1 = Vrouw							
Geboorteland	83,3% Nederland	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1839
0 = Nederland	16,7% Anders						
1 = Anders							

Vervolgens zal ik kijken naar de correlaties en associatiematen van de uiteindelijke variabelen, deze zijn weergegeven in tabel 3. Voor de associatiematen van de lineaire variabelen heb ik de Pearson correlaties berekend. Voor de associatiematen tussen de lineaire variabelen en de dichotome variabelen heb ik naast de correlaties de t-waarden berekend. Voor het berekenen van de associatiematen tussen extreem- links, gender en geboorteland heb ik de Cramers V berekend, omdat dit drie dichotome variabelen zijn.

De correlatie tussen opleidingsniveau en extreem- links is erg klein en niet significant ($r=0,039$). Dit is opvallend, omdat het tegen mijn eerste hypothese in zou gaan. De correlatie tussen opleidingsniveau en postmateriele waardenoriëntatie is klein tot gemiddeld, positief en significant ($r= 0,350$). Dit zou betekenen dat een hoger opleidingsniveau samengaat met een hogere postmateriele waardenoriëntatie. De correlatie tussen extreem- links en postmateriele waardenoriëntatie heeft een gemiddelde grootte, is positief en significant ($r= 0,220$). Dit zou betekenen dat wanneer iemand een hogere score heeft op postmateriele waardenoriëntatie, diegene een grotere kans heeft om extreem- links te zijn, wat ik ook in

mijn hypothesen verwacht. De correlatie tussen werkniveau en extreem- links is erg klein, negatief en niet significant (resp. $r = -0,005$). Dit gaat tegen mijn hypothesen in. De correlatie tussen extreem- links en depressieve symptomen heeft een gemiddelde grootte, daarnaast is de correlatie positief en significant ($r = 0,139$). Dit impliceert dat een hogere score op depressieve symptomen een grotere kans om extreem- links te zijn zou geven. De controlevariabelen gender en geboorteland hebben een significante correlatie met elkaar en met de afhankelijke variabele extreem- links (resp. $V = 0,084$; $V = 0,077$; $V = 0,070$). Dit zou kunnen wijzen op een mogelijk effect van mijn controlevariabelen op extreem- links, hier zal rekening mee moeten worden gehouden bij het vormen van conclusies. In mijn analyse zal dit verder onderzocht worden. Veel van de onafhankelijke variabelen hebben significante correlaties met elkaar, dit zou kunnen duiden op multicollineariteit.

Tabel 3: Correlatie tabel met alle correlaties en associatiematen van de bewerkte variabelen in de dataset zonder de ontbrekende gegevens

	1	2	3	4	5	6	7
1. Extreem- links	-	-1,688 ^t * en 0,039 ^r	0,221 ^t en -0,005 ^r	- 6,026 ^t * en 0,139 ^r *	-9,681 ^t * en 0,220 ^r *	0,077 ^V *	0,070 ^V *
2. Opleidingsniveau		-	0,551 ^r *	-0,074 ^r *	0,350 ^r *	-1,277 ^t en 0,030 ^r	0,741 ^t en -0,017 ^r
3. Werkniveau			-	-0,117 ^r *	0,235 ^r *	-0,823 ^t en 0,019 ^r	0,995 ^t en -0,023 ^r
4. Depressieve symptomen				-	0,054 ^r	-4,177 ^t * en 0,097 ^r *	-0,077 ^t en 0,002 ^r
5. Postmateriele waardenoriëntatie					-	-5,091 ^t * en 0,118 ^r *	1,868 ^t en -0,044 ^r
6. Gender						-	0,084 ^V *
7. Geboorteland							-

* $p \leq 0,01$ ^tT – waarde; ^rPearson correlation; ^VCramer's V

4.2 Modevaluatie

Nu zal ik de modelfit van de modellen aan de hand waarvan de hypothesen getoetst worden evalueren. Ten eerste zal ik de modellen in analyse 1, tabel 4, evalueren. Dit wordt gedaan aan de hand van de deviance en X^2 , deze toetsen of het nieuwe model significant verbeterd is ten aanzien van het oude model.

Uit tabel 4 blijkt dat de kwaliteit van de modelfit van model 4 beter is dan die van model 3 ($X^2=96,682$, $p < 0,001$). Dit komt doordat in model 4 de significante variabele postmateriele waardenoriëntatie aan het model is toegevoegd, waardoor het model verbetert. Daarnaast zijn van alle modellen de deviance van model 4 en 5 het laagste (resp. 816,015 en 815,728), wat betekent dat dit de beste modellen zijn. Uit tabel 4 blijkt dat de chi-kwadraat van model 5 erg klein is en niet significant ($X^2=0,287$, $p < 0,886$), wat betekent dat de kwaliteit van de modelfit van dit model niet goed genoeg is. Dit komt doordat er in het eindmodel twee niet significante variabelen aan het model zijn toegevoegd: de interacties.

Nu zal ik kort de assumptie controle bespreken voor analyse 1. Hiervoor verwijs ik ook naar bijlage 3, waar deze uitgebreider besproken is. De eerste model assumptie is onafhankelijke observatie. Deze assumptie is in orde, de cases zijn onafhankelijk van elkaar en er is sprake van een aselechte steekproef. De tweede assumptie is die van lineair verband, het is lastig om te controleren of hier sprake van is, doordat ik bij mijn analyses gebruik maak van een logistisch regressie model. Er zijn een aantal outliers en invloedrijke punten gevonden, hier zal rekening mee gehouden moeten worden bij het trekken van conclusies. Naast de assumptiecontrole heb ik ook naar de multicollineariteit gekeken, hier is geen sprake van.

Ten tweede zal ik de modellen in analyse 2, tabel 5, evalueren. Dit wordt gedaan aan de hand van de R_{adj}^2 en F-change. De R_{adj}^2 geeft weer hoe goed het model verklaard wordt door de variabelen en de F-change toetst of het nieuwe model significant verbeterd is ten aanzien van het oude model. Uit tabel 5 blijkt dat model 1 een R_{adj}^2 heeft van 0,014 en model 2 een R_{adj}^2 heeft van 0,134, dit betekent dat 13,4% van de variantie in postmateriele waardenoriëntatie wordt verklaard in model 2. Door toevoeging van de variabele opleidingsniveau stijgt de verklaarde variantie in het model. De F-change in model 2 is hoog en significant (F_{change}) $(df_1= 1, df_2= 1835)= 254,533; p<0,001$). Het verschil in de score op postmateriele waardenoriëntatie kan dus voor een deel worden verklaard door dit model. De assumptiecontrole voor analyse 2 zal uitgebreid worden besproken in bijlage 3.

4.3 Hypothesetoetsing

Tabel 4: Parameterschattingen voor analyse 1 met extreem- links als afhankelijke variabele

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5		
	<i>b</i> (SE)	Exp(B)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	Exp(B)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	Exp(B)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	Exp(B)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	Exp(B)	<i>p</i>
Constante	-3,058 (0,162)	0,047	<0,001*	-3,074 (0,164)	0,046	<0,001*	-3,104 (0,166)	0,045	<0,001*	-3,480 (0,192)	0,031	<0,001*	-3,479 (0,192)	0,031	<0,001*
Gender	0,665 (0,188)	1,944	<0,001*	0,663 (0,189)	1,940	<0,001*	0,580 (0,191)	1,785	0,002*	0,448 (0,198)	1,565	0,024	0,449 (0,199)	1,567	0,024
Geboorteland	0,691 (0,210)	1,996	<0,001*	0,692 (0,210)	1,998	<0,001*	0,680 (0,213)	1,974	0,001*	0,839 (0,224)	2,314	<0,001*	0,841 (0,225)	2,319	<0,001*
Opleidingsniveau				0,074 (0,035)	1,076	0,037	0,076 (0,035)	1,079	0,032	-0,019 (0,036)	0,981	0,590	-0,014 (0,039)	0,986	0,716
Werkniveau				-0,009 (0,006)	0,991	0,168	-0,005 (0,006)	0,995	0,422	-0,011 (0,006)	0,989	0,093	-0,012 (0,007)	0,988	0,078
Depressieve Symptomen							0,864 (0,159)	2,374	<0,001*	0,781 (0,170)	2,183	<0,001*	0,792 (0,172)	2,208	<0,001*
Postmateriele waardenoriëntatie										2,292 (0,257)	9,896	<0,001*	2,290 (0,257)	9,874	<0,001*
Depressieve symptomen*opleidingsniveau													-0,019 (0,063)	0,981	0,759
Depressieve symptomen*werkniveau													0,007 (0,012)	1,007	0,593
Deviance	943,968			939,332			912,697			816,015			815,728		
X ² - toets	21,030		<0,001*	4,636		0,098	26,635		<0,001*	96,682	<0,001*		0,287		0,866
N	1839			1839			1839			1839			1839		

* $p \leq$

Tabel 5: Parameterschattingen voor analyse 2 met postmateriële waardenoriëntatie als afhankelijke variabele

	Model 1		Model 2		VIF
	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	
Constante	3,853 (0,017)	<0,001*	3,857 (0,016)	<0,001*	
Gender	0,114 (0,023)	<0,001*	0,104 (0,022)	<0,001*	1,008
Geboorteland	-0,045 (0,031)	0,145	-0,038 (0,029)	0,188	1,007
Opleidingsniveau			0,054 (0,003)	<0,001*	1,001
R^2_{adj}	0,014		0,134		
F change	14,027	<0,001*	254,533	<0,001*	
N	1838		1838		

* $p \leq 0,01$

Aan de hand van de multivariate resultaten van de benodigde analyses zullen de hypothesen worden getoetst. Hypothese 1 tot en met 5 worden door middel van analyse 1 getoetst, zie tabel 4. Hypothese 4 wordt daarnaast door middel van analyse 2 getoetst, zie tabel 5. Per model zullen voor beide analyses de B-coëfficiënten met standaardfouten worden weergegeven en voor analyse 1 zullen ook de odds ratio's worden weergegeven. Om de odds ratio's beter te kunnen interpreteren heb ik voor het laatste model de kansen berekend voor de variabelen, zie figuur 2 tot en met 8 en bijlage 2. Ik heb de kansen berekend aan de hand van de logit formule, waarbij de waarden van de beta's van het laatste model zijn ingevuld, zie tabel 4. De kansen zullen worden berekend voor mannen die als geboorteland Nederland hebben, bij de overige variabelen vul ik de gecentreerde gemiddelden in. Ik zal bij de variabele waarvan de kans op extreem- links wordt uitgerekend ook het gemiddelde invullen in de formule. Om te zien of de kans verandert bij een hogere of lagere waarde, zal ik de gecentreerde standaarddeviatie optellen of aftrekken van het gecentreerde gemiddelde. Voor de significantie- niveaus van de beta coëfficiënten zal ik kijken naar de Wald- toetsen en p- waarden. De waarden in de tabel zijn significant wanneer

$\alpha < 0,01$. Bovendien zijn alle effecten gecontroleerd voor gender en geboorteland.

Geboorteland geeft een significant effect op extreem- links. Bovendien stijgt de kans op extreem- links met 0,037 wanneer iemand een ander geboorteland heeft dan Nederland, hier zal dus rekening mee moeten worden gehouden bij het trekken van conclusies.

Met hypothese 1 wordt verwacht dat mensen die in Nederland wonen met een hoger opleidingsniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn. Uit tabel 4, model 5 blijkt dat het effect van opleidingsniveau negatief en niet significant is ($B = -0,014$, $df = 1$, $p = 0,716$). De odds ratio is 0,986. De odds ratio geeft de verhouding van kansen aan tussen de groepen, wanneer de odds ratio dicht bij 1 ligt is dit dus nagenoeg gelijk voor zowel niet- als wel extreem- links. Een stijging van opleidingsniveau heeft dus niet zo veel invloed, de kans op extreem- links wordt 0,003 lager bij stijging van opleidingsniveau. De kansen zijn weergegeven in figuur 4, zie hiervoor ook bijlage 2 waarin is te zien hoe de kansen zijn berekend. Ik kan hypothese 1, dat Nederlanders met een hoger opleidingsniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn dus niet bekrachtigen.

Met hypothese 2 wordt verwacht dat het positieve effect van een hoger opleidingsniveau gedeeltelijk wordt verklaard door een postmateriele waardenoriëntatie.

Uit tabel 4, model 5 is gebleken dat opleidingsniveau geen significant effect heeft op extreem-links. Er blijkt uit tabel 4, model 5 dat postmateriele waardenoriëntatie een significant effect heeft op extreem- links ($B = 2,290$, $df = 1$, $p < 0,001$). De odds ratio geeft 9,874 en de kans stijgt van 0,010 naar 0,089 wanneer de postmateriele waardenoriëntatie hoger is, zie figuur 7. Iemand met een hogere score op postmateriele waardenoriëntatie heeft dus een grotere kans om extreem- links te zijn.

In analyse 2 wordt de invloed van opleidingsniveau op postmateriele waardenoriëntatie verder onderzocht, dit is weergegeven in tabel 5. Uit tabel 5, model 2

blijkt dat opleidingsniveau een significant effect heeft op postmateriele waardenoriëntatie ($b= 0,054$, $p= <0,001$). Postmateriele waardenoriëntatie wordt dus voor een deel verklaard door opleidingsniveau. Ik kan hieruit dus concluderen dat wanneer iemand een postmateriele waardenoriëntatie heeft, iemand een grotere kans heeft om extreem- links te zijn. Daarnaast kan ik concluderen dat wanneer iemand een hoger opleidingsniveau heeft, iemand een hogere score heeft op postmateriele waardenoriëntatie. Er is dus geen sprake van een mediatie effect van postmateriele waardenoriëntatie op opleidingsniveau, maar wel van een effect van postmateriele waardenoriëntatie op links- extremisme en opleidingsniveau op postmateriele waardenoriëntatie. Ik heb een robuustheidsanalyse uitgevoerd waarin wordt gecontroleerd of dit zou kunnen komen doordat er ook mensen die nog schoolgaand zijn worden meegenomen, maar dit blijkt geen invloed te hebben.

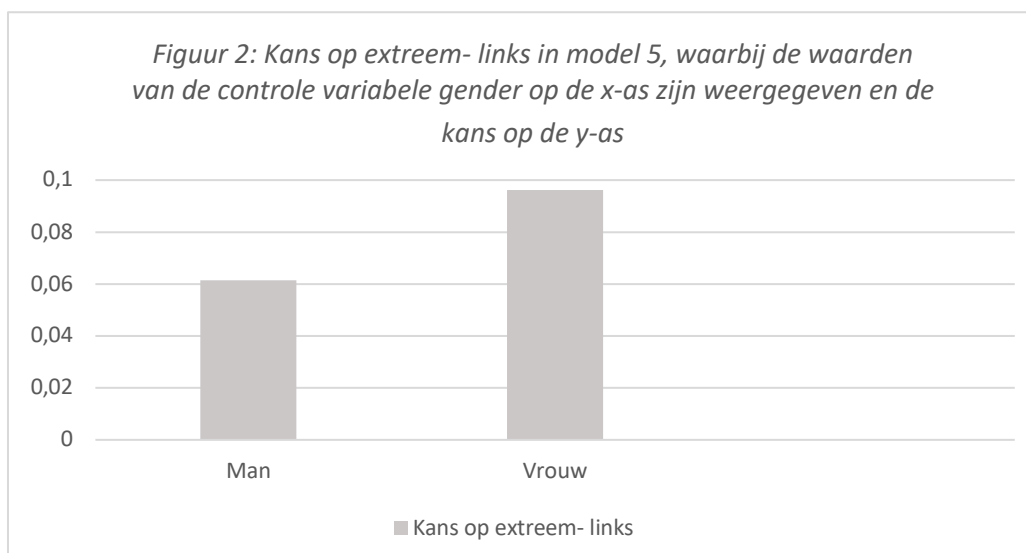
Met hypothese 3 wordt verwacht dat mensen die in Nederland wonen met een lager werkniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn. Uit tabel 4, model 5 blijkt dat het effect van werkniveau negatief en niet significant is ($B= -0,012$ $df=1$, $p= 0,078$). De odds ratio is 0,988. De kans op links- extremisme daalt van 0,036 bij een lager werkniveau, naar 0,024 bij een hoger werkniveau. De stijging van werkniveau heeft dus niet zo'n grote invloed op extreem- links, dit is ook te zien in figuur 5. Ik kan hypothese 3, dat Nederlanders met een lager werkniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn dus niet bekrachtigen.

Met hypothese 4 wordt verwacht dat mensen die in Nederland wonen met een hogere score op depressieve symptomen een grotere kans hebben om extreem- links te zijn. Uit tabel 4, model 5 blijkt dat het effect van depressieve symptomen erg groot en significant is ($B=0,792$, $df=1$, $p= <0,001$). De odds ratio is 2,208, dat betekent dat de odds 2,208 keer zo groot worden bij stijging van een eenheid depressieve symptomen, dat is best een groot effect. Zie bijlage 2 en figuur 6, daarin kan je zien dat de kans stijgt van 0,021 naar 0,043

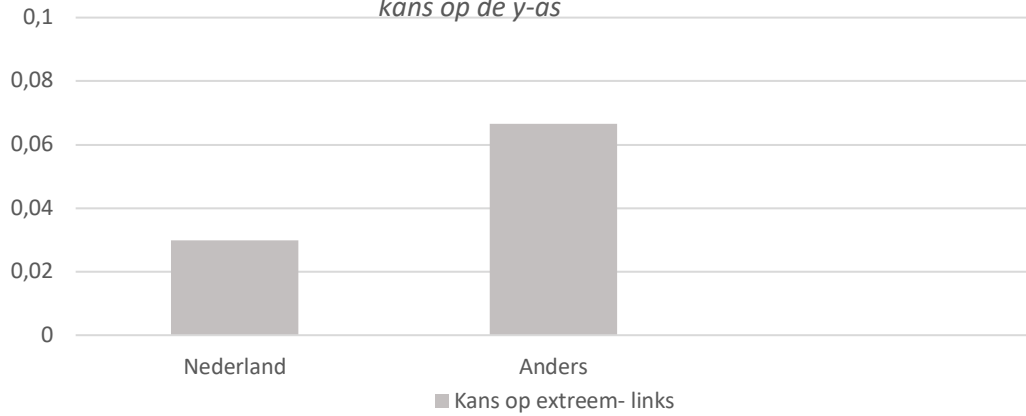
wanneer we een lagere en hogere score op depressieve symptomen met elkaar vergelijken.

Ik kan hieruit concluderen dat iemand die hoger scoort op depressieve symptomen, een grotere kans heeft om extreem- links te zijn.

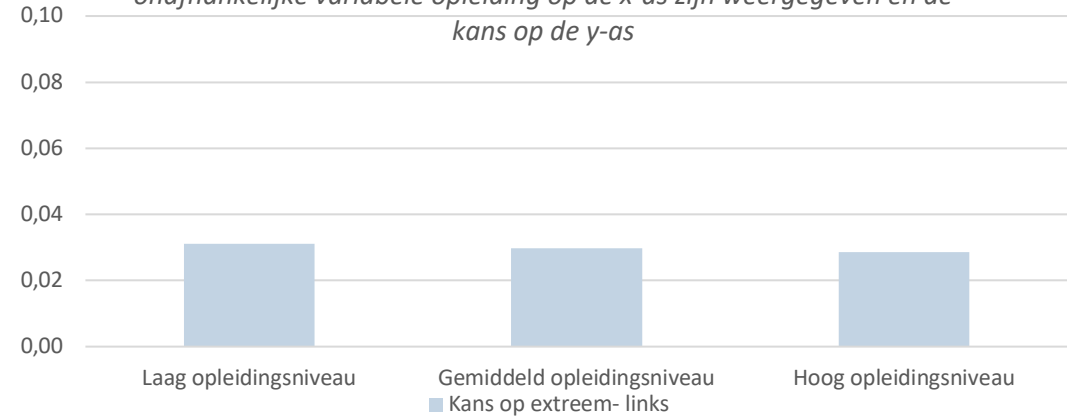
Met hypothese 5 wordt verwacht dat het positieve effect van een lager werkniveau en een hoger opleidingsniveau op links- extremisme wordt versterkt door depressieve symptomen. Uit tabel 4, model 5 blijkt dat het interactie- effect tussen depressieve symptomen en opleidingsniveau erg klein, negatief en niet significant is ($B = -0,019$, $df=1$, $p=0,759$). Dit geldt ook voor het interactie- effect tussen depressieve symptomen en werkniveau ($B=0,007$, $df=1$, $p=0,593$). Wanneer er een groter interactie- effect is tussen depressieve symptomen en opleidingsniveau daalt de kans op extreem- links met 0,001, wanneer er een groter interactie- effect is tussen depressieve symptomen en werkniveau stijgt de kans met 0,003. Iemand heeft dus een nagenoeg gelijke kans om extreem- links te zijn wanneer iemand een interactie tussen depressieve symptomen en opleidingsniveau en of werkniveau heeft, of wanneer iemand dit niet heeft. Dit is ook weergegeven in figuur 8. Het is erg complex om interacties te interpreteren in een niet lineair model, daarom heb ik ter controle een linear probability model getoetst. Hieruit kwam dat de eerder beschreven conclusies robuust zijn. Ik kan hypothese 5 dus niet bekrachtigen.

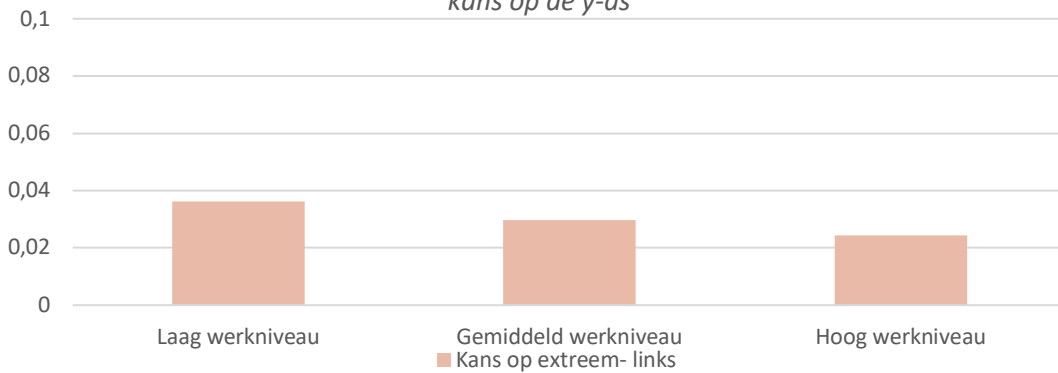
Figuur 3: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de waarden van de controle variabele geboorteland op de x-as zijn weergegeven en de kans op de y-as

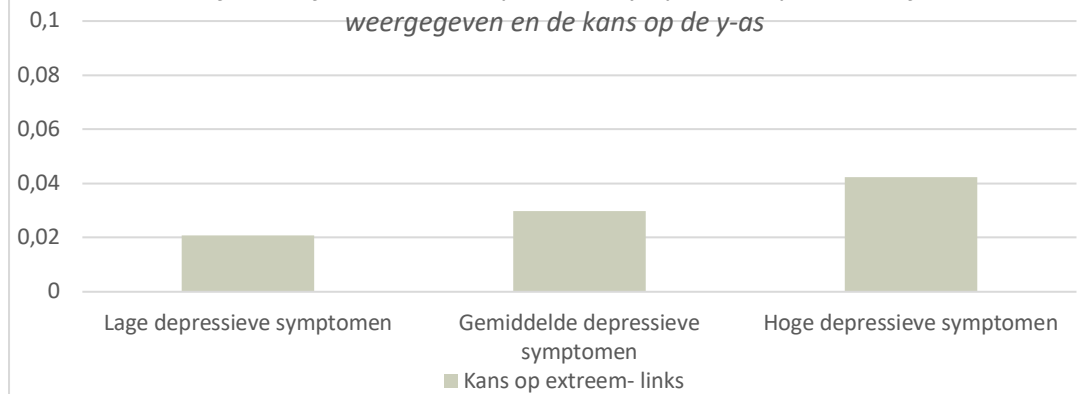
Figuur 4: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de waarden van de onafhankelijke variabele opleiding op de x-as zijn weergegeven en de kans op de y-as

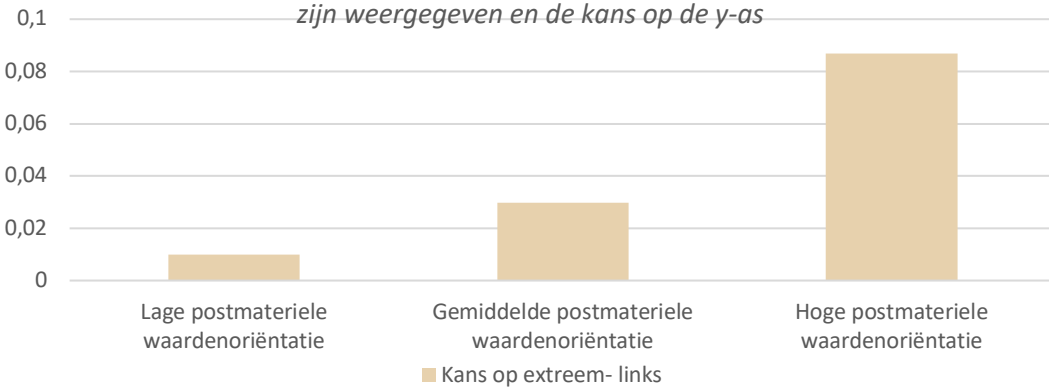
Figuur 5: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de waarden van de onafhankelijke variabele werkniveau op de x-as zijn weergegeven en de kans op de y-as

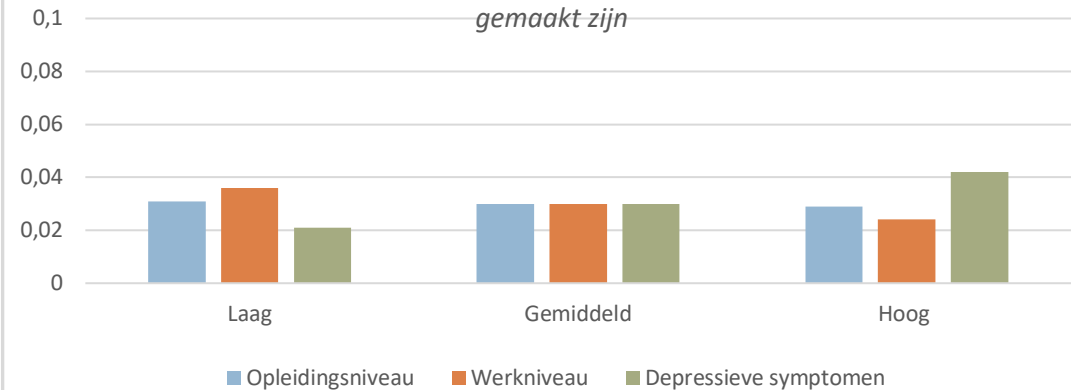
Figuur 6: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de waarden van de onafhankelijke variabele depressieve symptomen op de x-as zijn weergegeven en de kans op de y-as

Figuur 7: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de waarden van de onafhankelijke variabele postmateriele waardenoriëntatie op de x-as zijn weergegeven en de kans op de y-as

Figuur 8: Kans op extreem- links in model 5, waarbij de kansen op extreem-links van de variabelen zijn weergegeven waarvan interacties gemaakt zijn

4.4 Robuustheidsanalyses

Om te controleren of de conclusies die ik aan de hand van mijn analyses gemaakt heb hetzelfde zouden zijn bij het maken van andere keuzes, heb ik een aantal robuustheidsanalyses uitgevoerd, deze zijn uitgebreider beschreven in bijlage 4.

Ten eerste heb ik een linear probability model geschat om te controleren of de bevindingen uit de logistische regressie stabiel zijn, deze is weergegeven in tabel 6. Vooral het toetsen van interacties is in een logistisch regressie model erg complex, daarom is het gunstig om deze te controleren aan de hand van een lineair probability model. In tabel 6 is te zien dat de onafhankelijke variabelen depressieve symptomen en postmateriele waardenoriëntatie welke in de logistische modellen significant zijn, dat ook in het linear probability model zijn. De controle variabele gender is in model 3 van de logistische regressie nog wel significant, maar in model 3 van het linear probability model is dit niet het geval. Ik verwacht dat dit niet uitmaakt voor de conclusies, omdat ik niet de hoofdeffecten van gender op extreem- links meet. Daarnaast zal ik voor het evalueren van de hypothesen naar het laatste model kijken, waarin de significanties wel overeenkomen. De controle variabele geboorteland is in de logistische modellen significant en is dat ook in het linear probability model. Ten slotte hebben modellen 1, 3 en 4 een significante F- change. In het logistische model is dit ook het geval. Hieruit kan ik concluderen dat er geen belangrijke verschillen zijn tussen het linear probability model en het logistische regressie model.

Tabel 6: Parameterschattingen voor het linear probability model ter controle van analyse 1 met extreem- links als afhankelijke variabele

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5	
	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>	<i>b</i> (SE)	<i>p</i>
Constante	0,042 (0,009)	<0,001*	0,043 (0,009)	<0,001*	0,046 (0,009)	<0,001*	0,051 (0,009)	<0,001*	0,052 (0,009)	<0,001*
Gender	0,044 (0,012)	<0,001*	0,043 (0,012)	<0,001*	0,036 (0,012)	0,003*	0,025 (0,012)	0,038	0,025 (0,012)	0,039
Geboorteland	0,054 (0,016)	0,001	0,054 (0,016)	<0,001*	0,053 (0,016)	0,001*	0,057 (0,016)	<0,001*	0,057 (0,016)	<0,001*
Opleidingsniveau			0,005 (0,002)	0,035	0,005 (0,002)	0,027	-0,001 (0,002)	0,728	-0,001 (0,002)	0,734
Werkniveau			-0,001 (0,000)	0,180	0,000 (0,000)	0,415	-0,001 (0,000)	0,162	-0,001 (0,000)	0,168
Depressieve Symptomen					0,076 (0,013)	<0,001*	0,066 (0,013)	<0,001*	0,067 (0,013)	<0,001*
Postmateriele waardenoriëntatie							0,118 (0,013)	<0,001*	0,118 (0,013)	<0,001*
Depressieve symptomen*opleidingsniveau									0,000 (0,005)	0,944
Depressieve symptomen*werk niveau									0,000 (0,001)	0,750
R^2_{adj}	0,011		0,012		0,029		0,072		0,071	
<i>F change</i>	10,961	<0,001*	2,259	0,105	33,296	<0,001*	85,370	<0,001*	0,087	0,916
N	1838		1838		1838		1838		1838	

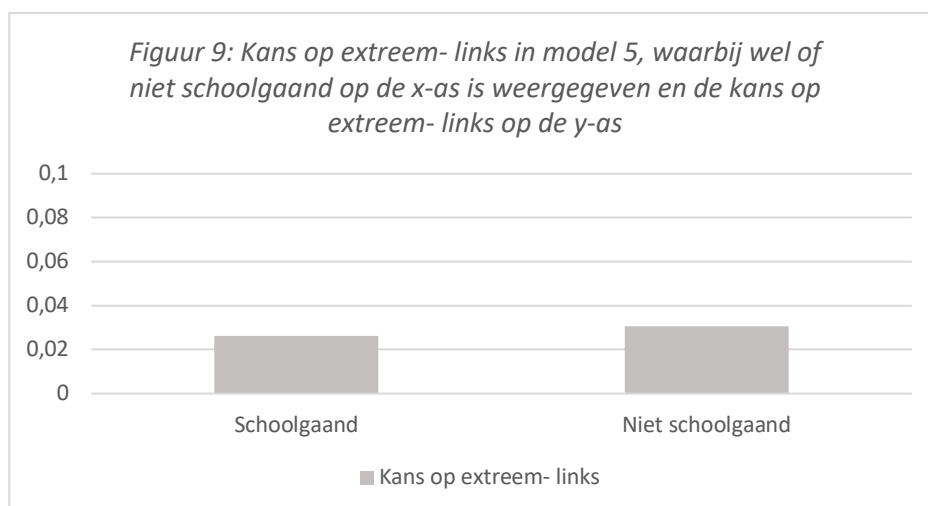
* $p \leq 0,01$

Daarnaast heb ik bij het beoordelen van mijn populatie sample een extra analyse geschat, waarbij wel of niet schoolgaand meegenomen is als extra controle variabele. De rest van het logistische model is gelijk gebleven. Aan de hand van het laatste model zal ik kijken of de conclusies erg verschillen van de conclusies die ik trek wanneer er niet gecontroleerd wordt voor het wel of niet schoolgaand zijn van de respondenten. In het logistische model worden gecentreerde variabelen gebruikt, om de invloed van alle variabelen goed te kunnen vergelijken zal ik de variabele schoolgaand daarom binair

coderen. Ik heb deze keuze gemaakt, omdat ik de variabele niet kan centreren doordat het een categorische variabele is.

Met deze extra analyse heb ik onderzocht of het wel of niet schoolgaand zijn van de respondenten invloed heeft op de conclusies. Doordat ik in mijn sample respondenten vanaf 18 jaar heb meegenomen, is er een kans dat deze respondenten nog schoolgaand zijn. Om er zeker van te zijn dat dit niet zorgt voor een vertekening van de conclusies, zal ik een analyse schatten waarin ik voor het wel of niet schoolgaand zijn van de respondenten controleer. Met name voor de effecten van opleidingsniveau is dit belangrijk om te doen. In model 5 is te zien dat het effect van wel of niet schoolgaand zijn op extreem- links klein, positief en niet significant is ($B= 0,153$, $df=1$, $p=0,536$). De odds ratio van schoolgaand is 1,165, de kans op extreem- links is 0,026 voor schoolgaand en 0,031 voor niet schoolgaand, zie figuur 9. Daarnaast verschillen de groottes van de odds ratio's van de overige variabelen niet veel van de odds ratio's in het model waarin niet voor schoolgaand wordt gecontroleerd. De significanties van de variabelen verschillen ook niet voor beide modellen.

Doordat er geen vertekening van de data ontstaat door de variabele schoolgaand, is het niet nodig om in mijn sample te selecteren op respondenten die niet schoolgaand meer zijn. Dit heeft als voordeel dat er zoveel mogelijk data gebruikt kan worden.

Conclusie en discussie

In dit onderzoek is onderzocht wie er extreem- links zijn, waarbij is gekeken naar oppervlakkige kenmerken en kenmerken die dieper in iemands wezen liggen. Op basis van eerder onderzoek van Ooijevaar en Kraaykamp (2005) stelde ik hypothesen 1 en 3 op. De eerste hypothese was dat mensen die in Nederland wonen met een hoger opleidingsniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn, en de derde hypothese was dat mensen die in Nederland wonen met een lager werkniveau een grotere kans hebben om extreem- links te zijn. In dit onderzoek zijn deze verbanden niet gevonden. Dit zou kunnen komen door het verschil in gebruik van dataset. In het onderzoek van Ooijevaar en Kraaykamp (2005) is er gebruik gemaakt van de dataset Links-Extremistische Kenmerken 2004 (LEK2004) waarin er een specifieke dataverzamelingsprocedure is gehouden voor links- extremistische personen, zodat de kenmerken van deze personen beter onderzocht konden worden. In dit onderzoek wordt de NELLS data wave 3 gebruikt, waarbij ik kijk naar zelfplaatsing op een links- rechts schaal (Jeroense et al., 2023). In de NELLS data wave 3 is er dus niet gefocust op het ondervragen van links- extremistische personen. In vervolgonderzoek zou er dus een dataset gebruikt kunnen worden waarbij er een grotere focus is op het ondervragen van links- extremistische respondenten. In de NELLS data wave 3 is er een overrepresentatie van mensen met Turkije of Marokko als geboorteland, hiervoor is gecontroleerd in mijn analyse. De inclusie van etnische minderheden in mijn dataset heeft dus geen invloed op mijn resultaten. Het heeft ook geen invloed op mijn resultaten dat er respondenten in mijn analyse zijn opgenomen die hun opleiding nog niet hebben afgerond, dit heb ik gecontroleerd door middel van een robuustheidsanalyse. Daarnaast is het onderzoek van Ooijevaar en Kraaykamp (2005) al bijna 20 jaar oud, het zou dus kunnen dat de bevindingen die toen zijn gedaan nu niet meer van kracht zijn.

Daarnaast is er gekeken hoe depressieve symptomen en een postmateriele waardenoriëntatie het verband tussen opleidingsniveau, werkniveau en extreem- links beïnvloeden. Hiervoor is de integratietheorie van Gidron en Hall (2020) gebruikt en de theorie van postmateriele waardenoriëntatie van Inglehart (2017). Uit dit onderzoek blijkt inderdaad dat een grotere postmateriele houding en een hogere score op depressieve symptomen leidt tot een grotere kans om extreem- links te zijn. Hypothese 2 is daarmee gedeeltelijk onderbouwd en hypothese 4 is geheel onderbouwd.

De tweede hypothese was dat het positieve effect van een hoger opleidingsniveau gedeeltelijk wordt verklaard door een postmateriele waardenoriëntatie. Uit dit onderzoek blijkt dat wanneer iemand een postmateriele waardenoriëntatie heeft, iemand een grotere kans heeft om extreem- links te zijn. Daarnaast blijkt dat wanneer iemand een hoger opleidingsniveau heeft, iemand een hogere score heeft op postmateriele waardenoriëntatie. Deze bevindingen worden ook verwacht in eerder onderzoek (Achterberg & Houtman, 2006; Gidron & Hall, 2020; Inglehart, 2007; Ooijevaar & Kraaykamp, 2005). Er is dus geen invloed gevonden van postmateriele waardenoriëntatie op opleidingsniveau, maar wel van postmateriele waardenoriëntatie op links- extremisme en opleidingsniveau op postmateriele waardenoriëntatie. Dit is interessant wanneer dit naast de eerdere bevinding wordt gelegd dat opleidingsniveau geen invloed heeft op links- extremisme. In vervolgonderzoek zou verder onderzocht kunnen worden wat beïnvloed of mensen een postmateriele waardenoriëntatie ontwikkelen die tot links- extremisme leidt. Opleidingsniveau verklaart gedeeltelijk of iemand een postmateriele waardenoriëntatie ontwikkelt, maar opleidingsniveau heeft op zichzelf geen invloed op links- extremisme.

De vierde hypothese was dat mensen die in Nederland wonen met een hogere score op depressieve symptomen een grotere kans hebben om extreem- links te zijn. Uit de

resultaten in dit onderzoek blijkt dit verband inderdaad, dit resultaat komt overeen met conclusies uit eerder onderzoek (Eaton, 2021; Feddes et al., 2020).

De vijfde hypothese was dat het positieve effect van een lager werkniveau en een hoger opleidingsniveau op links- extremisme wordt versterkt door depressieve symptomen, dit verband is niet gevonden in dit onderzoek. Ik verwacht dat dit komt doordat opleidingsniveau en werkniveau geen invloed hebben op links- extremisme, wat door het onderzoeken van hypothese 1 en 3 is gebleken.

In de inleiding is benadrukt dat het belangrijk is om te weten waarom mensen zich buiten de gevestigde orde plaatsen, om te weten te komen wat de onderliggende problemen zijn in de maatschappij. Links- extremisten vinden geen doekjes om de problemen in de maatschappij die zij op de agenda willen zetten: anarchisme, klimaat, dierenleed, vluchtelingen, antifascisme en antiracisme (Van Ham et al., 2018). Op basis van de onderzoeksresultaten en theorieën over postmateriele waardenoriëntatie en sociale integratie ben ik een stapje verder gekomen bij de kenmerken van links- extremistische mensen. Mensen met een postmateriele waardenoriëntatie hebben een grotere kans om links- extremistisch te zijn. De postmateriele waarden van individuele vrijheid, zelfexpressie, gelijkheid tussen mannen en vrouwen en het belangrijk vinden van het klimaat zijn kenmerkend voor linkse groeperingen (Inglehart, 2017). Daarnaast zorgen depressieve symptomen er ook voor dat mensen eerder links- extremistisch worden. Dit zou volgens Feddes en collega's (2020) kunnen komen doordat zij extremistische groeperingen gebruiken om op zoek te gaan naar vervulling van de behoefte naar identiteit, zingeving en significantie. Het is interessant of deze verbanden elkaar ook beïnvloeden, in kwalitatief vervolgonderzoek zou dit verder onderzocht kunnen worden.

Literatuurlijst

Achterberg, P., & Houtman, D. (2003). Het spook van de rechtse arbeidersklasse. *Sociologie*, 50(1), 8–25. <https://sociologie.scholasticahq.com/article/17749.pdf>.

Achterberg, P., & Houtman, D. (2006). Why do so many people vote “unnaturally”? A cultural explanation for voting behaviour. *European Journal of Political Research*, 45(1), 75–92. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00291.x>

Bolwijn, M. (2019, 9 maart). *Vrouwen stemmen beduidend linkser dan mannen*. de Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/vrouwen-stemmen-beduidend-linkser-dan-mannen~b1c9a4c1/>

Bouma, J. (1995). *Het meten van symptomen van depressie met de ces-d : een handleiding* (Ser. Ncg reeks meetinstrumenten, 6). Noordelijk Centrum voor Gezondheidsvraagstukken, Rijksuniversiteit Groningen. Opgehaald van: <https://rug.on.worldcat.org/search/detail/69112118?queryString=Het%20meten%20van%20symptomen%20van%20depressie%20met%20de%20CES-D%3A%20Een%20handleiding.%20Noordelijk%20Centrum%20Voor%20Gezondheidsvraagstukken.&databaseList=638>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 22 februari). *Opleidingsniveau*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/33/verschil-levensverwachting-hoog-en-laagopgeleid-groeit/opleidingsniveau>

De Vries, J., & Ganzeboom, H. B. G. (2008). Hoe meet ik beroep? Open en gesloten vragen naar beroep toegepast in een statusverwervingsmodel. *Mens en Maatschappij*, 83(1), 71–96. <https://research.vu.nl/en/publications/hoe-meet-ik-beroep-open-en-gesloten-vragen-naar-beroep-toegepast->

Eaton, A. (2021, 15 januari). Geradicaliseerde mensen worden gedreven door verlangen naar zingeving. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/01/14/gevaar-vernauwt-het-denken-a4027567>

Feddes, A. R., Nickolson, L., Mann, L., & Doosje, B. (2020). *Psychological perspectives on radicalization*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315178837>

Frank, H. (2013). Falling behind: how rising inequality harms the middle class. *University of California Press*. <https://rug.on.worldcat.org/search?queryString=Frank%2C%20H.%20%282013%29.%20Falli%20ng%20behind%3A%20how%20rising%20inequality%20harms%20the%20middle%20class.%20University%20of%20California%20Press&databaseList=638&clusterResults=true&groupVariantRecords=false>

Gidron, N., & Hall, P. A. (2020). Populism as a problem of social integration. *Comparative Political Studies*, 53(7), 1027-1059. DOI: [10.1177/0010414019879947](https://doi.org/10.1177/0010414019879947)

Haidt, J. (2012). *The Righteous Mind: Why Good People Are Divided by Politics and Religion*. Penguin. DOI:[10.22158/ijss.v1n2p1](https://doi.org/10.22158/ijss.v1n2p1)

Inglehart, R. (2007). Postmaterialist Values and the Shift from Survival to Self-Expression Values. *Oxford University Press eBooks*.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199270125.003.0012>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2021, 14 juli). *Naar aanleiding van: "bezetting varkensstal in Boxtel"*. Publicatie | AIVD.
<https://www.aivd.nl/onderwerpen/extremisme/documenten/publicaties/2019/05/23/naar-aanleiding-van-bezetting-varkensstal-in-boxtel>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2023, 6 februari). *Links-extremisme*. Extremisme | AIVD. <https://www.aivd.nl/onderwerpen/extremisme/links-extremisme>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2023, 20 februari). *Over de AIVD*. AIVD. <https://www.aivd.nl/onderwerpen/over-de-aivd>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2023b, mei 11). *Rechts-extremisme*. Extremisme | AIVD. <https://www.aivd.nl/onderwerpen/extremisme/rechts-extremisme>

Ministerie van justitie (Red.). (2007). Vijf jaar na Fortuyn: Justitiële verkenningen. *Boom Juridische Uitgevers, jrg. 33, nr. 2*.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/723/jv0702-volledige-tekst_tcm28-76957.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Misérus, M. (2019, 25 maart). Moet Baudet vrezen voor links-extremisme in Nederland? *de Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/moet-baudet-vrezen-voor-links-extremisme-in-nederland~bce6abdc1/>

Offer, A. (2007). The challenge of affluence: self-control and well-being in the united states and britain since 1950 (1st papaback). Oxford University Press. Retrieved February 20, 2023, from
<https://rug.on.worldcat.org/search?queryString=Affluence+and+the+Pursuit+of+Status&dat abaseList=638>.

Ooijevaar, J., & Kraaykamp, G. (2005). Links in beeld: Een explorerend onderzoek naar de sociale kenmerken van extreem links in Nederland. *Mens en Maatschappij, 80*(3), 239–256.
<https://pure.rug.nl/ws/files/2923769/KraaykampG-Linksinbeeld-2005.pdf>

Thijmen Jeroense, Jochem Tolsma, Matthijs Kalmijn, and Gerbert Kraaykamp (2023). *Design and content of the Netherlands Longitudinal Lifecourse Study - NELLS Wave 3 2022*. Research report. Radboud University Nijmegen, Netherlands.

Van Ham, T., Hardeman, M., Van Esseveldt, J., Lenders, A., & Van Wijk, A. (2018). Links extremisme in beeld: Een verkennend onderzoek naar links-extremistische groeperingen in Nederland. In opdracht van Ministerie van Justitie en Veiligheid. *Beke Reeks*.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2373/2867_Volledige_Tekst_tcm28-323557.pdf?sequence=2

Van Zwol, C. (2020, 20 oktober). *Op Greta Thunberg krijgen klimaatontkenners geen grip*. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/10/20/op-greta-thunberg-krijgen-klimaatontkenners-geen-grip-a4016664>

Visser, M., Lubbers, M., Kraaykamp, G., & Jaspers, E. (2014). Support for radical left ideologies in Europe. *European Journal of Political Research*, 53(3), 541–558.
<https://doi.org/10.1111/1475-6765.12048>

Bijlage 1: Operationalisaties (behorend bij methoden)

Er zal nu een beschrijving van de oorspronkelijke en bewerkte variabelen worden gegeven, deze beschrijving zal per variabele worden gegeven. Voor het opvragen van de frequenties is eerst een selectie gemaakt van de populatie, waarbij alle respondenten van 18 jaar en ouder zijn geselecteerd. Voordat ik de variabelen heb bewerkt heb ik de missing cases uit de dataset gefilterd, hiervan wordt verderop in deze bijlage een beschrijving gegeven. De bijbehorende syntax voor het selecteren van de populatie wordt hieronder weergegeven:

```
*Voor het selecteren van de respondenten van 18 jaar en ouder.  
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=( w3cage >= 18).  
VARIABLE LABELS filter_$ ' w3cage >= 18 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

De syntax die is gebruikt voor het berekenen van de frequenties, histogrammen en staafdiagrammen van de onbewerkte variabelen wordt hieronder weergegeven:

```
*Voor het berekenen van de frequenties van de onbewerkte variabelen.  
FREQUENCIES VARIABLES=w3scB02 w3scC05 w3scC08 w3scH11 w3scB05 w3scH05a w3scH05b w3scH05c  
w3scH05d w3scH05e w3scH12a w3scH12b w3scH12c w3scH12d w3scH12e w3scH12f w3scH12g w3scH12h  
w3scH12i w3scH12j w3scH12k w3scH12l w3scH13a w3scH13b w3scH13c w3scH13d w3scK02a w3scK02b  
w3scK02c w3scK02d w3scK02e w3scK02f w3scK02g w3scK02h w3scK02i w3scK02j w3scK02k w3scK02l  
w3scK02m w3scK02n w3scK02o w3scK02p  
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN MODE  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

De syntax die is gebruikt voor het berekenen van de frequenties, histogrammen en staafdiagrammen van de bewerkte variabelen wordt hieronder weergegeven:

```
FREQUENCIES VARIABLES=DepSympt OpleiNiveau Werkniveau PostMat  
/NTILES=4  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
*frequenties en staafdiagrammen voor extreem- links, gender en geboorteland.  
DATASET ACTIVATE DataSet1.  
FREQUENCIES VARIABLES= Gender ExtrLinks Geboorteland  
/NTILES=4  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN  
/BARChart FREQ
```

/ORDER=ANALYSIS.

Extreem- links

Voor de oorspronkelijke afhankelijke variabele politieke opvattingen ligt het gemiddelde 4,69 dicht bij de mediaan 5,00, zoals te zien in tabel 1. De spreiding is dus erg evenredig. In figuur 1 is te zien dat de grafiek redelijk gelijk en bijna normaal verdeeld is.

De variabele politieke opvattingen zal worden gedummificeerd, waarbij 0= niet extreem- links en 1= extreem- links. Voor de waarde 1= extreem- links neem ik antwoordmogelijkheden 0 en 1 mee, dit is dus wanneer iemand zichzelf helemaal links op de links- rechts schaal plaatst. De waarde 0= niet extreem- links zal alle andere antwoordmogelijkheden bevatten (2 tot en met 10). De nieuwe variabele heet ExtrLinks en is beschreven in tabel 1 en figuur 2.

De bijbehorende syntax voor het hercoderen van de variabele extreem- links wordt hieronder weergegeven.

*Herocoderen politieke opvattingen naar dummy.

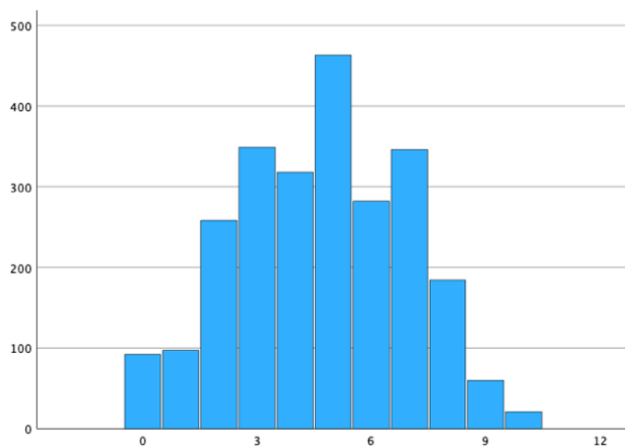
```
DATASET ACTIVATE DataSet1.
```

```
RECODE w3scH11 (0=1) (1=1) (2=0) (3=0) (4=0) (5=0) (6=0) (7=0) (8=0) (9=0) (10=0) INTO ExtrLinks.
```

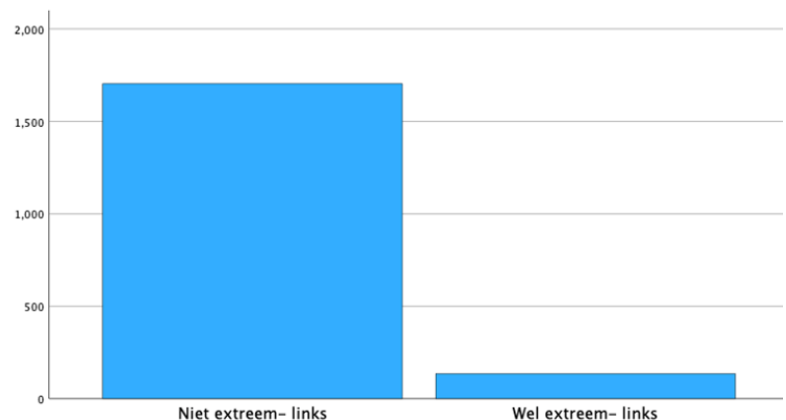
```
EXECUTE.
```

Tabel 1: beschrijving van de bewerkte en onbewerkte variabele extreem- links, met en zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	Mediaan	N totaal
Extreem-links (onbewerkt)	4,69	0,00	10,00	5,00	2470
Extreem-links (bewerkt)	93,1% (niet)	0,00	1,00	0,00	1839
0 = niet extreem- links	6,9% (wel)				
1 = extreem- links					

Figuur 1: Stafdiagram van de onbewerkte variabele extreem- links (N= 2470)

Figuur 2: Stafdiagram van de bewerkte variabele extreem- links (N= 1839)

Gender

De controle variabele geslacht heeft een gemiddelde van 1,54 dat redelijk dicht bij de mediaan van 2,00 ligt. In figuur 3 is ook te zien dat de variabele erg gelijk verdeeld is, wat duidt op een goede verdeling van mannen en vrouwen in de data.

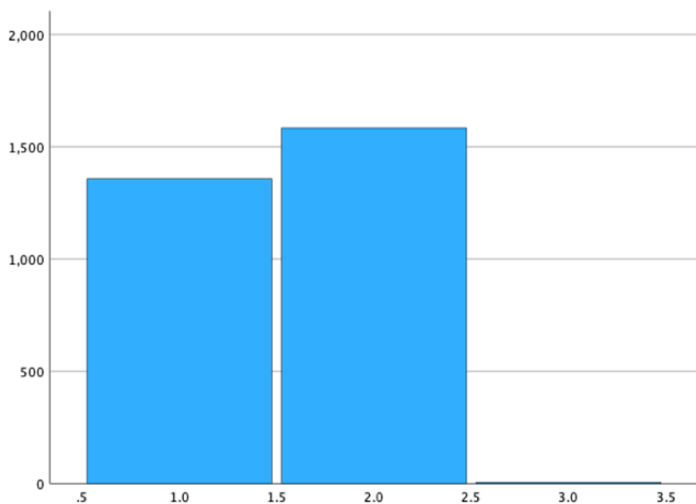
De variabele geslacht zal worden gehercodeerd naar een dummy variabele, waarbij man= 0 en vrouw= 1. Antwoordmogelijkheid 3 zal uit de dataset gehaald worden. Het is een erg kleine groep die zich als 3) anders identificeert, en de theorie over verschillend stemgedrag onder mannen en vrouwen zegt niet erg veel over deze groep. Gender is ook een controle variabele, ik wil niet het hoofdeffect van gender op extreemlinks meten. Om al deze overwegingen is er daarom voor gekozen om de derde categorie 3) anders eruit te halen. De nieuwe variabele heet gender en is beschreven in tabel 2 en figuur 4.

De bijbehorende syntax voor het hercoderen van de variabele gender wordt hieronder weergegeven.

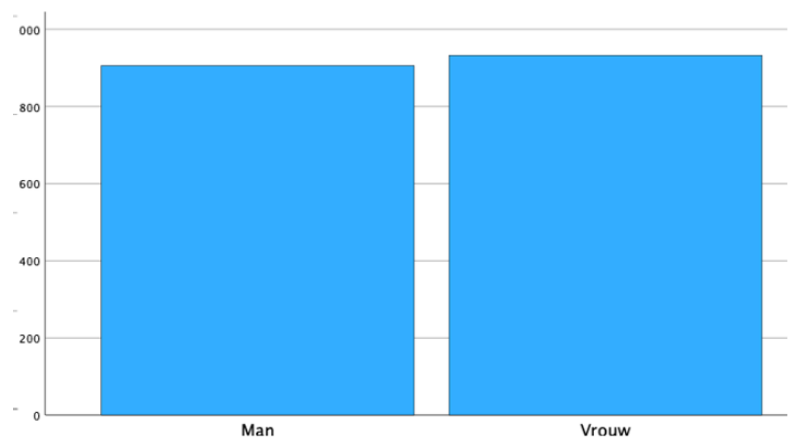
```
*hercoderen van geslacht naar dummy.  
DO IF (w3scB02 ~= 3).  
RECODE w3scB02 (1=0) (2=1) INTO Gender.  
END IF.  
EXECUTE.
```

Tabel 2: beschrijving van de bewerkte en onbewerkte variabele gender, met en zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	Mediaan	N totaal
Gender (onbewerkt)	1,54	1,00	3,00	2,00	2947
Gender (bewerkt)	49,3% man	0,00	1,00	1,00	1839
0 = Man	50,7% vrouw				
1 = Vrouw					

Figuur 3: Staafdiagram van de onbewerkte variabele gender (N= 2947)

Figuur 4: Staafdiagram van de bewerkte variabele gender (N= 1839)

Geboorteland

De tweede controle variabele geboorteland heeft een gemiddelde van 1,44 dat redelijk dicht bij de mediaan van 1,00 ligt. In figuur 5 is te zien dat de variabele dus ongelijk verdeeld is, dit komt doordat de meeste respondenten Nederland als geboorteland hebben.

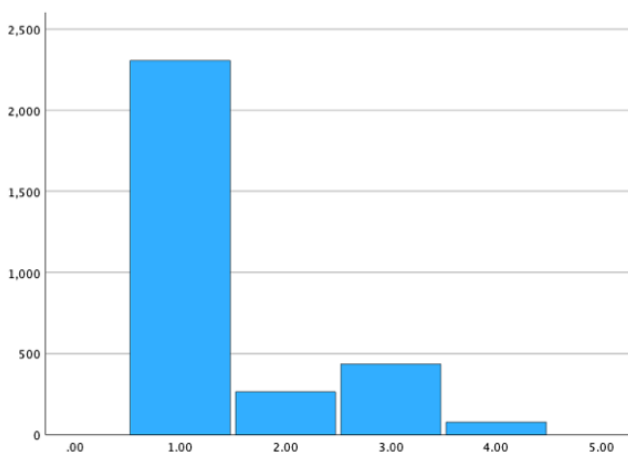
De variabele geboorteland zal ook worden gehercodeerd naar een dummy variabele. Hierbij wordt de variabele 1= Nederland gehercodeerd naar 0= Nederland. De oorspronkelijke waarden 2= Marokko, 3= Turkije en 4= Anders hercodeer ik naar 1= Anders. De nieuwe variabele heet geboorteland. Ik heb besloten de variabele dichotoom te coderen, omdat het een categorische variabele betreft. Hierbij gaat informatie verloren over wat het geboorteland is waar iemand vandaan komt, maar omdat de variabele geboorteland voornamelijk wordt meegenomen om te controleren voor het effect van de minderheidsgroepen in de dataset, is dit de reden dat ik de variabele heb gehercodeerd naar het wel en niet hebben van Nederland als geboorteland. De nieuwe variabele heet geboorteland en is beschreven in tabel 3 en figuur 6.

De bijbehorende syntax voor het hercoderen van de variabele geboorteland wordt hieronder weergegeven.

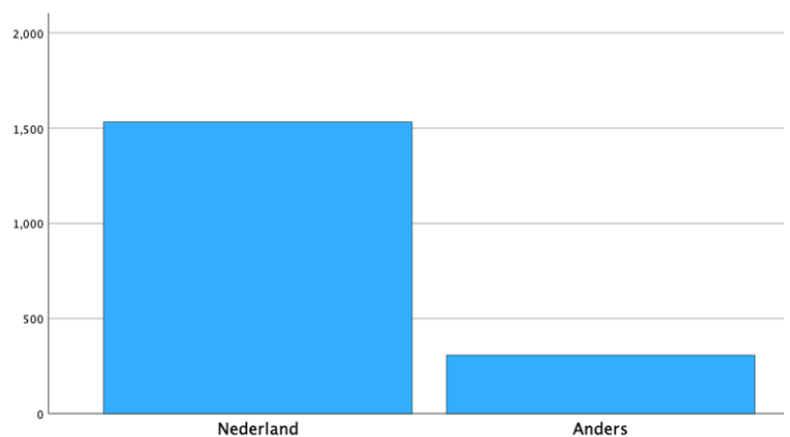
```
*Hercoderen geboorteland naar dummy.  
RECODE w3scB05 (1=0) (2=1) (3=1) (4=1) INTO Geboorteland.  
EXECUTE.
```

Tabel 3: beschrijving van de bewerkte en onbewerkte variabele geboorteland, met en zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Geboorteland (onbewerkt)	1,44	1,00	4,00	-	1,00	-	3083
Geboorteland (bewerkt)	83,3% Nederland	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1839
0 = Nederland	16,7% Anders						
1= Anders							

Figuur 5: Stafdiagram van de onbewerkte variabele geboorteland (N= 3083)

Figuur 6: Stafdiagram van de bewerkte variabele geboorteland (N= 1839)

Opleidingsniveau

De eerste onafhankelijke variabele hoogst voltooide opleiding heeft een gemiddelde van 7,89, dit ligt dicht bij de mediaan 8,00. De spreiding van deze variabele is dus erg evenredig. In figuur 7 is te zien dat de spreiding wel een beetje linksscheef is.

De variabele_hoogst voltooide opleiding zal worden gehercodeerd naar niveau op basis van het totale aantal jaren dat ervoor staat, waardoor het een lineaire variabele wordt. Hierdoor kunnen de effecten van het opleidingsniveau makkelijker worden geïnterpreteerd wanneer deze variabele in mijn analyse wordt opgenomen. Hoe hoger het aantal jaren dat voor het opleidingsniveau staat, des te hoger het opleidingsniveau wordt gewaardeerd. Antwoordmogelijkheid 1(geen opleiding)= 0 jaren, 2(lager school)= 6 jaren, 3(lbo)= 9 jaren, 4(mavo)= 10 jaren, 5(havo)=11 jaren, 6(vwo)=12 jaren, 7 en 8(mbo)= 11 jaren, 9(hbo)= 15 jaren, 10 en 11(wo)= 17 jaren, 12 (promotietraject)= 21 jaren. Antwoordmogelijkheden 13, 14 en 15 zijn buitenlandse opleidingen die niet in te delen zijn. Voor deze antwoordmogelijkheden is gekozen om het gemiddelde van de duur in jaren per opleidingsniveau te gebruiken. Opleidingsniveau wordt in drie categorieën opgedeeld: laag, middelbaar en hoog (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Onder laag opleidingsniveau zie ik geen opleidingsniveau, onderwijs op het niveau van basisonderwijs, het vmbo en mbo-niveau 1 en 2. Onder middelbaar onderwijs zie ik havo, vwo en mbo-niveau 3 en 4. Onder hoog onderwijs zie ik onderwijs op het niveau van hbo of wo. Antwoordmogelijkheid 13(lage buitenlandse opleiding, niet in te delen) krijgt daarom het gemiddelde van 6, 9 en 10 jaren, is afgerond 8 jaren. Antwoordmogelijkheid 14(middelbare buitenlandse opleiding) krijgt het gemiddelde van 11, 12 en 11 jaren, wat afgerond 11 jaren is. Voor antwoordmogelijkheid 15(hoge middelbare buitenlandse opleiding) zal ik alleen 15 en 17 jaren meenemen, omdat het aantal respondenten dat een promotietraject gevolgd heeft verwaarloosbaar is en het gemiddelde anders onterecht naar boven wordt afgerond. Het gemiddelde wordt dan 16 jaren. De nieuwe variabele heet OpleiNiveau en is beschreven in tabel 4 en figuur 8.

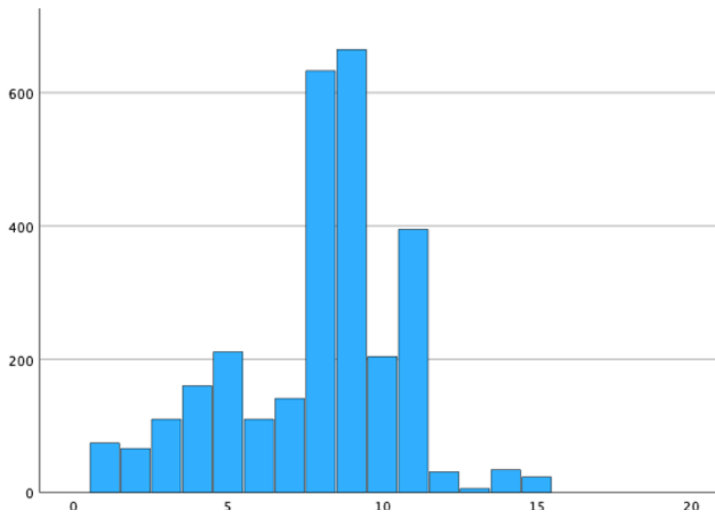
De bijbehorende syntax voor het hercoderen van de variabele opleidingsniveau wordt hieronder weergegeven.

*Herocoderen opleidingsniveau.

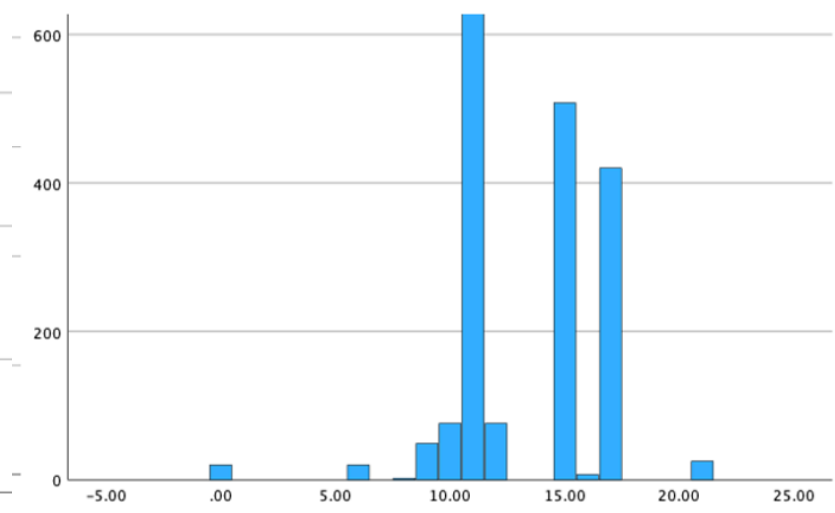
```
RECODE w3scC05 (1=0) (2=6) (3=9) (4=10) (5=11) (6=12) (7=11) (8=11) (9=15) (10=17) (11=17) (12=21) (13=8) (14=11) (15=16) INTO OpleiNiveau.  
EXECUTE.
```


Tabel 4: beschrijving van de bewerkte en onbewerkte variabele opleidingsniveau, met en zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Opleidingsniveau (onbewerkt)	7,89	1,00	15,00	-	8,00	-	2836
Opleidingsniveau (bewerkt)	13,40	0,00	21,00	11,00	15,00	15,00	1839

Figuur 7: Stafdiagram van de onbewerkte variabele opleidingsniveau (N= 2836)

Figuur 8: Stafdiagram van de bewerkte variabele opleidingsniveau (N= 1839)

In figuur 8 is te zien dat opleidingsniveau een aantal uitschieters heeft, maar doordat het gemiddelde en de mediaan redelijk dicht bij elkaar in de buurt liggen verwacht ik niet dat dit voor problemen zal zorgen in het trekken van de conclusies.

Werkniveau

De tweede onafhankelijke variabele huidig beroep heeft een gemiddelde van 4,86 dat dicht bij de mediaan van 5,00 ligt. In figuur 5 is te zien dat deze variabele gelijk verdeeld is. De variabele huidig beroep zal worden gehercodeerd aan de hand van ISEI-codes, waarbij een hogere score op ISEI een hogere beroepsstatus aangeeft en daarmee een hoger werkniveau. Zie tabel 5 voor de desbetreffende scores. Voor categorie 9 'anders...' zal ik een categorie maken 'overig', met daarin het gemiddelde van alle ISEI scores. Op deze manier kunnen de variabelen met dit antwoord wel in de dataset blijven, maar hebben ze geen invloed op de statistische uitkomsten. Het gemiddelde van de ISEI scores en daarmee de score van deze categorie is dan: 50. De nieuwe variabele heet Werkniveau, deze variabele wordt beschreven in tabel 6 en figuur 10.

Tabel 5: Gesloten vraagstelling voor beroep en toegekende ISEI-scores

	ISEI
1) Ongeschoolde/halfgeschoolde handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv schoonmaker, inpakker) (isco: 9990)	23
2) Geschoolde of leidinggevende handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv automonteur, timmerman, bakker politieagent) (isco: 9950)	43
3) Niet-leidinggevende hoofdarbeid (bv administratief mede er, verkoper, receptionist, gezinsverzorgende) (isco: 3900)	48
4) Middelbaar leidinggevend of commercieel beroep (bv afdelingsmanager, makelaar, zelfstandig winkelier) (isco: 4200, 4100)	54
5) Middelbaar intellectueel of vrij beroep (bv leerkracht, verpleegkundige, beleidsfunctionaris, ict-er, kunstenaar) (isco: 1990)	61
6) Hoger leidinggevend beroep (bv directeur/eigenaar groot bedrijf, hogere leidinggevende) (isco: 2000, 2190)	72
7) Hoger intellectueel of vrij beroep (bv arts, ingenieur, advocaat, organisatieadviseur, docent wo/hbo) (isco: 1960)	82
8) Agrarisch beroep (isco: 6200, 6100)	17
9) Overig	50

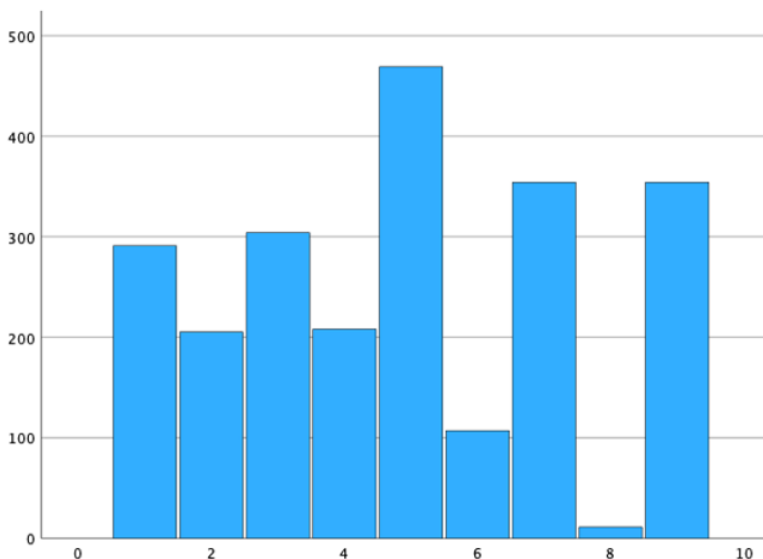
Tabel 6: beschrijving van de bewerkte en onbewerkte variabele werkniveau, met en zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Werkniveau (onbewerkt)	4,86	1,00	9,00	-	5,00	-	2303
Werkniveau (bewerkt)	54,99	17,00	82,00	48,00	54,00	61,00	1839

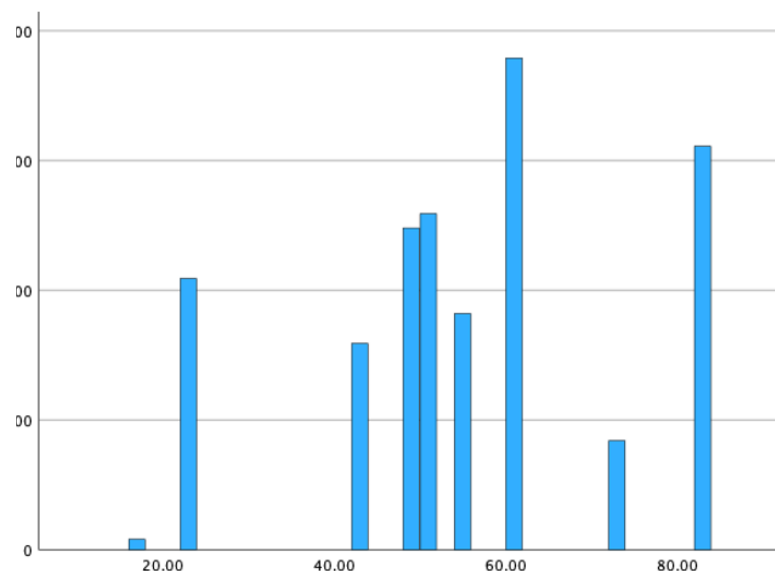
De bijbehorende syntax voor het hercoderen van de variabele werkniveau wordt hieronder weergegeven.

* hercoderen werkniveau.

RECODE w3scC08 (1=23) (2=43) (3=48) (4=54) (5=61) (6=72) (7=82) (8=17) (9=50) INTO Werkniveau.
EXECUTE.

Figuur 9: Staafdiagram van de onbewerkte variabele werkniveau (N= 2303)

Figuur 10: Staafdiagram van de bewerkte variabele werkniveau (N= 1839)

Depressieve symptomen

In tabel 7 is een beschrijving gegeven van alle variabelen waarvan de schaalvariabele depressieve symptomen gemaakt zal worden. Hierin zijn geen opvallende resultaten te zien, behalve dat de minimale en maximale waarden anders zijn dan hoe dat in het codeboek beschreven is.

Tabel 7: Beschrijving van de oorspronkelijke variabelen van de schaal variabele depressieve symptomen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	Mediaan	N totaal
Stoorde ik me aan dingen, die me gewoonlijk niet storen	4,58	4	7	4,00	2279
Had ik geen zin in eten, was mijn eetlust slecht	4,43	4	7	4,00	2280
Bleef ik maar in de put zitten, zelfs als familie of vrienden probeerden me eruit te halen	4,32	4	7	4,00	2265
Had ik moeite mijn gedachten bij mijn bezigheden te houden	4,73	4	7	5,00	2268
Voelde ik me gedeprimeerd	4,46	4	7	4,00	2271
Had ik het gevoel dat alles wat ik deed me moeite kostte	4,67	4	7	4,00	2269
Vond ik mijn leven een mislukking	4,30	4	7	4,00	2259
Voelde ik me bang	4,31	4	7	4,00	2254
Sliep ik onrustig	4,80	4	7	5,00	2256
Praatte ik minder dan gewoonlijk	4,46	4	7	4,00	2259
Voelde ik me eenzaam	4,48	4	7	4,00	2254
Waren de mensen onaardig	4,29	4	7	4,00	2251
Had ik huilbuien	4,26	4	7	4,00	2251
Was ik treurig	4,44	4	7	4,00	2249
Had ik het gevoel dat mensen me niet aardig vonden	4,32	4	7	4,00	2257
Kon ik maar niet op gang komen	4,65	4	7	4,00	2251

Eerst zal ik de deelvariabelen van depressieve symptomen samenvoegen tot een schaal. Hiervoor hercodeer ik deze variabelen eerst naar de antwoordmogelijkheden 1 – 4 zoals in het codeboek staat, want in de data zijn de antwoordmogelijkheden 4 – 7. Vervolgens heb ik de schaal-variabele ‘depressieve symptomen’ gemaakt, in de dataset heet deze variabele DepSympt. De schaalvariabele is weergegeven in tabel 8 en figuur 11. Om te controleren of alle deelvariabelen een positieve bijdrage geven aan de schaal, kijk ik naar de Cronbach’s alpha van deze schaal, dit is 0,932. Wanneer een item de Cronbach’s alpha erg verlaagd, past dit minder goed bij de schaal. Het item met het laagste gemiddelde is k2m_re, maar de score van dit item komt erg dicht in de buurt van de andere scores. De spreiding is voor alle item-scores ook redelijk hetzelfde. Wanneer ik kijk naar de Cronbach’s Alpha if Item Deleted, zie ik dat er geen items zijn die niet goed bij de schaal passen. Voor de split- half methode neemt spss de splitsing precies in het midden, de eerste helft zijn de eerste 8

variabelen en de tweede helft de tweede 8. Het maakt niet zo veel uit welke splitsing je neemt, het gemiddelde en de standaarddeviatie zijn ongeveer even groot in beide delen. De geschatte betrouwbaarheid is Cronbach's alpha 0,880 voor het eerste gedeelte en 0,869 voor het tweede gedeelte. Dit is redelijk gelijk en de Cronbach's alpha is hoog, ik kan dus concluderen dat de kwaliteit van de schaal voldoende is.

Nu zal de bijbehorende syntax die gebruikt is bij het maken van de schaalvariabele depressieve symptomen worden weergegeven, hierbij zal ik een toelichting geven. Eerst heb ik de variabelen W3scK02 gehercodeerd naar de antwoorden zoals in het codeboek staat.

*hercoderen van de variabelen w3scK02.

```
RECODE w3scK02a w3scK02b w3scK02c w3scK02d w3scK02e w3scK02f w3scK02g w3scK02h w3scK02i
w3scK02j
  w3scK02k w3scK02l w3scK02m w3scK02n w3scK02o w3scK02p (4=1) (5=2) (6=3) (7=4) INTO k2a_re k2b_re
  k2c_re k2d_re k2e_re k2f_re k2g_re k2h_re k2i_re k2j_re k2k_re k2l_re k2m_re k2n_re k2o_re k2p_re.
EXECUTE.
```

Vervolgens heb ik een schaalvariabele gemaakt van depressieve symptomen.

* schaalvariabele depressieve symptomen (met gehercodeerde variabelen).

```
COMPUTE DepSympt=MEAN(k2a_re, k2b_re, k2c_re, k2d_re, k2e_re, k2f_re, k2g_re, k2h_re, k2i_re,
  k2j_re, k2k_re, k2l_re, k2m_re, k2n_re, k2o_re, k2p_re).
EXECUTE.
```

Daarna heb ik de correlaties tussen de deelvariabelen berekend en heb ik een uitgebreide reliability analyse gedaan, waarvan ik eerst de cronbach's alpha heb berekend en daarna de splitt- half methode heb uitgevoerd.

* correlatie.

```
CORRELATIONS
/VARIABLES=k2a_re k2b_re k2c_re k2d_re k2e_re k2f_re k2g_re k2h_re k2i_re k2j_re k2k_re k2l_re
  k2m_re k2n_re k2o_re k2p_re
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
/MISSING=PAIRWISE.
```

*uitgebreide reliability analyse, eerst alpha en daarna splitt-half methode.

```
RELIABILITY
/VARIABLES=k2a_re k2b_re k2c_re k2d_re k2e_re k2f_re k2g_re k2h_re k2i_re k2j_re k2k_re k2l_re
  k2m_re k2n_re k2o_re k2p_re
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=SPLIT
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
/SUMMARY=MEANS VARIANCE COV CORR.
```

RELIABILITY

```
/VARIABLES=k2a_re k2b_re k2c_re k2d_re k2e_re k2f_re k2g_re k2h_re k2i_re k2j_re k2k_re k2l_re
  k2m_re k2n_re k2o_re k2p_re
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
```

/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE CORR.

De belangrijkste output is gerapporteerd in onderstaande tabellen:

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.880
		N of Items	8 ^a
	Part 2	Value	.869
		N of Items	8 ^b
Total N of Items			16
Correlation Between Forms			.846
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.917
	Unequal Length		.917
Guttman Split-Half Coefficient			.916

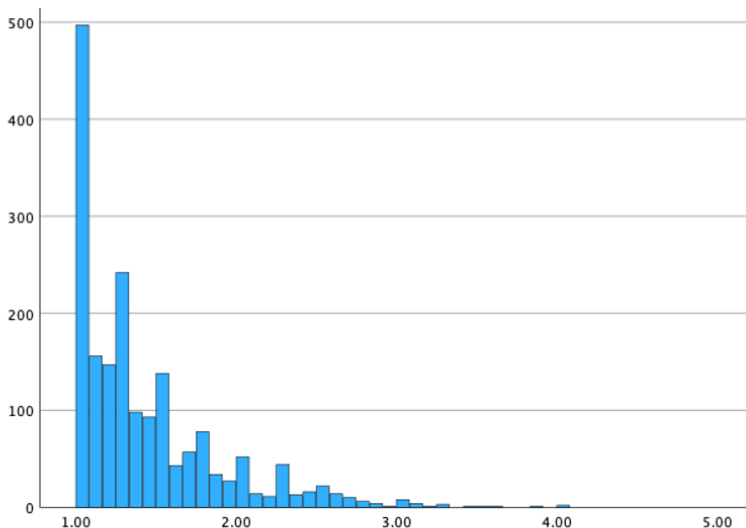
a. The items are: k2a_re, k2b_re, k2c_re, k2d_re, k2e_re, k2f_re, k2g_re, k2h_re.

b. The items are: k2i_re, k2j_re, k2k_re, k2l_re, k2m_re, k2n_re, k2o_re, k2p_re.

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on	
	Standardized Items	N of Items
.931	.932	16

Tabel 8: beschrijving van de bewerkte variabele depressieve symptomen zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Depressieve symptomen (schaal 16 items)	1,43	1,00	4,00	1,06	1,31	1,63	1839

Figuur 11: Histogram van de bewerkte variabele depressieve symptomen (N= 1839)

Postmateriele waardenoriëntatie

In tabel 9 is een beschrijving gegeven van alle variabelen waarvan de schaalvariabele postmateriele waardenoriëntatie gemaakt zal worden. Zie tabel 10 en figuur 12 voor een beschrijving van de bewerkte variabele zonder ontbrekende cases.

Tabel 9: beschrijving van de oorspronkelijke variabelen van de schaal variabele postmateriele waardenoriëntatie: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gem.	Min.	Max.	Mediaan	N totaal
Vindt u homoseksualiteit verkeerd of niet verkeerd?	3,45	1	4	4,00	2605
Vindt u abortus verkeerd of niet verkeerd?	3,21	1	4	4,00	2617
Vindt u echtscheiding verkeerd of niet verkeerd?	3,51	1	4	4,00	2615
Vindt u vrijwillige kinderloosheid verkeerd of niet verkeerd?	3,70	1	4	4,00	2607
Vindt u seks voor het huwelijk verkeerd of niet verkeerd?	3,34	1	4	4,00	2603
Als een land spanningen wil voorkomen moet immigratie stoppen	3,37	1	5	3,00	2580
Het is beter voor een land als er verschillende geloofsovertuigingen bestaan	2,31	1	5	2,00	2583
Het is beter voor een land als iedereen dezelfde gewoonten en tradities heeft	3,76	1	5	4,00	2582
De overheid moet de inkomensverschillen in Nederland kleiner maken	2,34	1	5	2,00	2581
De topinkomens in het bedrijfsleven zijn te hoog	2,24	1	5	2,00	2577
De overheid moet de sociale uitkeringen verhogen	2,90	1	5	3,00	2581
Het is goed voor een jong kind als de vader ook bijdraagt aan zijn/haar verzorging	1,47	1	5	1,00	2581
Een man is even geschikt om voor een baby te zorgen als een vrouw	1,47	1	5	1,00	2581
Man en vrouw moeten evenveel bijdragen aan de opvoeding	1,89	1	5	2,00	2585
Ik ben bereid een deel van mijn inkomen af te staan voor klimaatverbetering	3,22	1	5	3,00	2575
Ik maak mij grote zorgen over de opwarming van de aarde	2,44	1	5	2,00	2579
Veel beweringen over de opwarming van de aarde zijn overdreven	3,63	1	5	4,00	2575
Het klimaat verbeteren moet prioriteit hebben, zelfs als dit de economische groei vertraagt	2,45	1	5	2,00	2576

Tabel 10: beschrijving van de bewerkte variabele postmateriele waardenoriëntatie zonder ontbrekende variabelen: gemiddelde, minimum- en maximumwaarde en het aantal respondenten.

Variabele	Gemiddelde	Min.	Max.	1 ^e kwartiel	Mediaan	3 ^e kwartiel	N totaal
Postmateriele Waardenoriëntatie (schaal 18 items)	3,90	1,78	5,00	3,61	3,89	4,28	1839

Vervolgens heb ik de deelvariabelen van postmateriele waardenoriëntatie samengevoegd tot een schaal. Hiervoor hercodeer ik de variabelen waaruit de schaalvariabele bestaat eerst. H5a, H5b, H5c en H5d heb ik gehercodeerd naar 1= 1, 2=2, 3=4 en 4=5, zodat ik deze variabele samen kan voegen met de variabelen die vallen onder H12 en H13. Vervolgens heb ik enkele deelvariabelen van H12 en H13 gespiegeld, zodat ‘zeer mee eens’ de hoogste score krijgt. Op deze manier betekend een hogere score op mijn schaalvariabele dat iemand een hogere postmateriele waardenoriëntatie heeft. Hiervoor

heb ik H12a, H12d tot en met H12i, H13a, H13b en H13d gehercodeerd naar 1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1. Vervolgens heb ik de schaal-variabele 'postmateriele waardenoriëntatie' gemaakt. Deze variabele heet PostMat in de dataset.

Om te controleren of alle deelvariabelen een positieve bijdrage geven aan de schaal, kijk ik naar de cronbach's alpha van deze schaal, dit is 0,776. Het item met het laagste gemiddelde is h12f_re, maar de score van dit item komt erg dicht in de buurt van de andere scores. De spreiding is voor alle item-scores ook redelijk hetzelfde. Wanneer ik kijk naar de Cronbach's Alpha if Item Deleted, zie ik dat er geen items zijn die niet goed bij de schaal passen. Toch haal ik antwoordmogelijkheid H12f_re eruit ter controle. De cronbach alpha if item deleted van deze variabele is 0,774, wat iets hoger ligt dan het gemiddelde van de Cronbach's alpha if item deleted van de overige variabelen. De Cronbach's alpha verbeterd hierdoor van 0,776 naar 0,777. Dit is geen grote verbetering, dus laat ik antwoordmogelijkheid f in de schaal. Daarnaast past volgens de literatuur de variabele goed bij de schaal die ik wil meten.

Voor de split- half methode neemt spss de splitsing precies in het midden, de eerste helft zijn de eerste 9 variabelen en de tweede helft de tweede 9. Door de splitsing te nemen, zie ik dat het niet zo veel uitmaakt welke splitsing je neemt, het gemiddelde en de standaarddeviatie zijn ongeveer even groot in beide delen. De geschatte betrouwbaarheid is cronbach's alpha 0,696 voor het eerste gedeelte en 0,725 voor het tweede gedeelte. Dit is redelijk gelijk, ik kan dus concluderen dat de kwaliteit van de schaal voldoende is.

Nu zal de bijbehorende syntax die gebruikt is bij het maken van de schaalvariabele depressieve symptomen worden weergegeven, hierbij zal ik een toelichting geven. Eerst heb ik de variabelen w3scH05, w3scH012 en w3scH13 gehercodeerd.

```
*VARIABELE POSTMAT.
```

```
*hercoderen deelvariabelen van H5, H12 en H13.
```

```
RECODE w3scH05a w3scH05b w3scH05c w3scH05d w3scH05e (1=1) (2=2) (3=4) (4=5) INTO H05a_re H05b_re  
H05c_re H05d_re H05e_re.  
EXECUTE.
```

```
RECODE w3scH12b w3scH12d w3scH12e w3scH12f w3scH12g w3scH12h w3scH12i w3scH13a w3scH13b  
w3scH13d  
(1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO H12b_re H12d_re H12e_re H12f_re H12g_re H12h_re H12i_re H13a_re  
H13b_re H13d_re.  
EXECUTE.
```

Vervolgens heb ik een schaalvariabele gemaakt van postmateriele waardenoriëntatie.

*schaalvariabele maken postmateriele waardenoriëntatie.

```
COMPUTE PostMat=MEAN(H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12f_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re).
EXECUTE.
```

Daarna heb ik de correlaties tussen de deelvariabelen berekend en heb ik een uitgebreide reliability analyse gedaan, waarvan ik eerst de cronbach's alpha heb berekend en daarna de splitt- half methode heb uitgevoerd.

* correlatie.

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12f_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re.
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
/MISSING=PAIRWISE.
```

*uitgebreide reliability analyse, eerst alpha en daarna splitt-half methode.

RELIABILITY

```
/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12f_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=SPLIT
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
/SUMMARY=MEANS VARIANCE COV CORR.
```

RELIABILITY

```
/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12f_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE CORR.
```

Vervolgens heb ik een nieuwe schaalvariabele gemaakt zonder variabele H12f_re en heb ik hiervoor een uitgebreide reliability analyse uitgevoerd, om te controleren of de schaal dan beter werd.

*nieuwe schaalvariabele maken zonder variabele H12f_re.

*schaalvariabele maken postmateriele waardenoriëntatie.

```
COMPUTE PostMat2=MEAN(H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re).
EXECUTE.
```

* correlatie.

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re.
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
/MISSING=PAIRWISE.
```

*uitgebreide reliability analyse, eerst alpha en daarna splitt-half methode.

RELIABILITY

```
/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
  H12d_re, H12e_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re
```



```

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=SPLIT
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
/SUMMARY=MEANS VARIANCE COV CORR.

```

RELIABILITY

```

/VARIABLES=H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, w3scH12a, H12b_re, w3scH12c,
H12d_re, H12e_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, w3scH13c, H13d_re
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE ANOVA
/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE CORR.

```

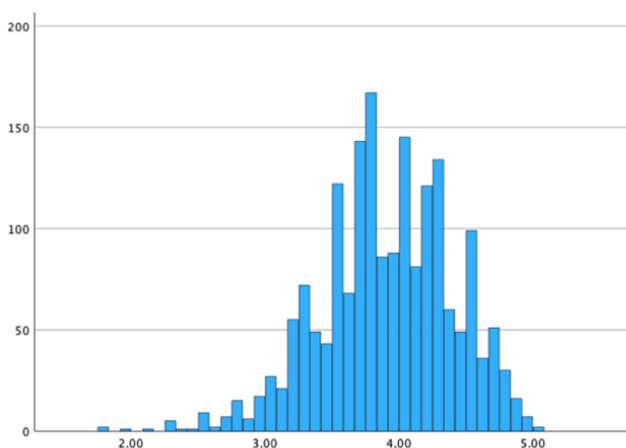
Relevante output wordt hieronder weergegeven:

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha	Part 1	Value	.696
		N of Items	9 ^a
	Part 2	Value	.725
		N of Items	9 ^b
Total N of Items			18
Correlation Between Forms			.362
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		.531
	Unequal Length		.531
Guttman Split-Half Coefficient			.529

a. The items are: H05a_re, H05b_re, H05c_re, H05d_re, H05e_re, Als een land spanningen wil verminderen moet de immigratie stoppen, H12b_re, Het is beter voor een land als iedereen dezelfde gewoonten en tradities heeft, H12d_re.

b. The items are: H12e_re, H12f_re, H12g_re, H12h_re, H12i_re, H13a_re, H13b_re, Veel beweringen over de opwarming van de aarde zijn overdreven, H13d_re.

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.771	.776	18

Figuur 12: Histogram van de bewerkte variabele postmateriële waardenoriëntatie (N= 1839)

Analyse missing variabelen

Voordat ik de beschrijvende statistieken van de uiteindelijke variabelen heb opgevraagd zijn de missing variabelen uit de dataset gehaald. Eerst heb ik een analyse gedaan van de missing cases. Vervolgens heb ik een indicator gegenereerd voor de multivariate missing data, waarna ik alle complete cases heb geselecteerd. Ik gebruik alleen de cases welke geen missings hebben op de variabelen die ik ga gebruiken. De variabelen die niet worden gebruikt voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag heb ik uit de dataset gehaald.

*analyse missing variabelen.

```
MVA VARIABLES= ExtrLinks Gender Geboorteland OpleiNiveau Werkniveau DepSympt PostMat
/MAXCAT=25
/CATEGORICAL=ExtrLinks Gender.
```

*genereren indicator voor multivariate missing data.

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES ExtrLinks
/METHOD=ENTER DepSympt OpleiNiveau Werkniveau Gender PostMat
/SAVE=RESID
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).
```

```
RECODE RES_1 (MISSING=0) (ELSE=1) INTO obs.
```

*selecteren cases die compleet zijn.

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(obs = 1).
VARIABLE LABELS filter_$ 'obs = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
```

De output van de analyse van de missing data wordt hieronder weergegeven. Vervolgens wordt de output van de missing cases gegeven na het selecteren van de populatie van 18 – 45. Ten slotte is de output van de missing variabelen weergegeven wanneer alleen de complete cases worden geselecteerd.

Univariate Statistics							
	N	Mean	Std. Deviation	Missing		No. of Extremes ^a	
				Count	Percent	Low	High
ExtrLinks	2576			507	16.4		
Gender	3077			6	.2		

Geboorteland	3083	.2520	.43425	0	.0	0	0
OpleiNiveau	2993	12.6031	3.80483	90	2.9	97	31
Werkniveau	2388	53.5008	17.23310	695	22.5	340	354
DepSympt	2397	1.4814	.52005	686	22.3	0	113
PostMat	2744	3.8612	.51589	339	11.0	34	0

a. Number of cases outside the range (Q1 - 1.5*IQR, Q3 + 1.5*IQR).

De output van de analyse van missing variabelen na het selecteren van de populatie wordt hieronder weergegeven.

Univariate Statistics							
	N	Mean	Std. Deviation	Missing		No. of Extremes ^a	
				Count	Percent	Low	High
DepSympt	2298	1.4729	.51084	649	22.0	0	99
Werkniveau	2303	54.0860	17.07665	644	21.9	302	354
OpleiNiveau	2863	12.8327	3.62608	84	2.9	74	31
ExtrLinks	2470			477	16.2		
Gender	2941			6	.2		
PostMat	2630	3.8645	.51500	317	10.8	33	0
Geboorteland	2947	.2586	.43792	0	.0	0	0

a. Number of cases outside the range (Q1 - 1.5*IQR, Q3 + 1.5*IQR).

De output nadat ik de respondenten met missing antwoorden uit de dataset heb gefilterd wordt hieronder weergegeven.

Univariate Statistics							
	N	Mean	Std. Deviation	Missing		No. of Extremes ^a	
				Count	Percent	Low	High
DepSympt	1839	1.4254	.46353	0	.0	0	79
Werkniveau	1839	54.9924	17.01168	0	.0	217	311
OpleiNiveau	1839	13.3997	3.18279	0	.0	20	25
ExtrLinks	1839			0	.0		
Gender	1839			0	.0		
PostMat	1839	3.9036	.49390	0	.0	22	0
Geboorteland	1839	.1669	.37302	0	.0	.	.

a. Number of cases outside the range (Q1 - 1.5*IQR, Q3 + 1.5*IQR).

Correlaties en associatiematen

Daarnaast heb ik de correlaties en associatiematen van de bewerkte variabelen berekend, de syntax die ik daarvoor gebruikt heb wordt hieronder weergegeven. Ik heb voor de correlaties tussen de lineaire variabelen de Pearson correlation uitgerekend. Voor de correlatie tussen de twee dummy variabelen extreem- links en gender heb ik een kruistabel gemaakt. Vervolgens heb ik voor de correlaties tussen de lineaire variabelen werkniveau, opleidingsniveau, depressieve symptomen en postmateriele waardenoriëntatie en de dummy variabele extreem- links de pearson correlation uitgerekend en heb ik een independent sample t-test uitgevoerd. Voor de correlaties tussen de lineaire variabelen en de dummy variabele gender heb ik ook de pearson correlation uitgerekend en de independent sample t-test uitgevoerd.

* correlaties en samenhangingsmaten berekenen van de bewerkte variabelen.

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.
```

```
CORRELATIONS
```

```
/VARIABLES=ExtrLinks Gender DepSympt OpleiNiveau Werkniveau PostMat Geboorteland
```

```
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
```

```
/MISSING=PAIRWISE.
```

```
CROSSTABS
```

```
/TABLES=ExtrLinks BY Gender
```

```
/FORMAT=AVALUE TABLES
```

```
/STATISTICS=PHI
```

```
/CELLS=COUNT
```

```
/COUNT ROUND CELL.
```

```
CROSSTABS
```

```
/TABLES=ExtrLinks BY Geboorteland
```

```
/FORMAT=AVALUE TABLES
```

```
/STATISTICS=PHI
```

```
/CELLS=COUNT
```

```
/COUNT ROUND CELL.
```

```
CROSSTABS
```

```
/TABLES=Geboorteland BY Gender
```

```
/FORMAT=AVALUE TABLES
```

```
/STATISTICS=PHI
```

```
/CELLS=COUNT
```

```
/COUNT ROUND CELL.
```

```
T-TEST GROUPS=ExtrLinks(0 1)
```

```
/MISSING=ANALYSIS
```

```
/VARIABLES=OpleiNiveau Werkniveau DepSympt PostMat
```

```
/ES DISPLAY(TRUE)
```

```
/CRITERIA=CI(.95).
```

```
T-TEST GROUPS=Gender(0 1)
```

```

/MISSING=ANALYSIS
/VARIABLES=OpleiNiveau Werkniveau DepSympt PostMat
/ES DISPLAY(TRUE)
/CRITERIA=CI(.95).

```

```

T-TEST GROUPS=Geboorteland (0 1)
/MISSING=ANALYSIS
/VARIABLES=OpleiNiveau Werkniveau DepSympt PostMat
/ES DISPLAY(TRUE)
/CRITERIA=CI(.95).

```

Hieronder wordt de bijbehorende output weergegeven.

Correlaties tussen de lineaire variabelen depressieve symptomen, opleidingsniveau, werkniveau en postmateriele waardenoriëntatie

Correlations

		ExtrLinks	Gender	DepSympt	OpleiNiveau	Werkniveau	PostMat	Geboorteland
ExtrLinks	Pearson Correlation	1	.077**	.139**	.039	-.005	.220**	.070**
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001	.092	.825	<.001	.003
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
Gender	Pearson Correlation	.077**	1	.097**	.030	.019	.118**	-.084**
	Sig. (2-tailed)	<.001		<.001	.202	.411	<.001	<.001
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
DepSympt	Pearson Correlation	.139**	.097**	1	-.074**	-.117**	.054*	.002
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001		.002	<.001	.020	.939
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
OpleiNiveau	Pearson Correlation	.039	.030	-.074**	1	.551**	.350**	-.017
	Sig. (2-tailed)	.092	.202	.002		<.001	<.001	.459
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
Werkniveau	Pearson Correlation	-.005	.019	-.117**	.551**	1	.235**	-.023
	Sig. (2-tailed)	.825	.411	<.001	<.001		<.001	.320
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
PostMat	Pearson Correlation	.220**	.118**	.054*	.350**	.235**	1	-.044
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	.020	<.001	<.001		.062
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839
Geboorteland	Pearson Correlation	.070**	-.084**	.002	-.017	-.023	-.044	1
	Sig. (2-tailed)	.003	<.001	.939	.459	.320	.062	
	N	1839	1839	1839	1839	1839	1839	1839

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Kruistabel voor correlatie tussen extreem- links en gender

ExtrLinks * Gender Crosstabulation

Count

		Gender		Total
		.00	1.00	
ExtrLinks	.00	858	846	1704
	1.00	48	87	135
Total		906	933	1839

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.077	<.001
	Cramer's V	.077	<.001
N of Valid Cases		1839	

Kruistabel voor correlatie tussen extreem- links en geboorteland

ExtrLinks * Geboorteland Crosstabulation

Count

		Geboorteland		Total
		.00	1.00	
ExtrLinks	.00	1432	272	1704
	1.00	100	35	135
Total		1532	307	1839

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.070	.003
	Cramer's V	.070	.003
N of Valid Cases		1839	

Kruistabel voor correlatie tussen geboorteland en gender

Geboorteland * Gender Crosstabulation

Count

		Gender		Total
		.00	1.00	
Geboorteland	.00	726	806	1532
	1.00	180	127	307
Total		906	933	1839

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	-.084	<.001
	Cramer's V	.084	<.001
N of Valid Cases		1839	

Independent samples t-test voor lineaire variabelen en extreem- links

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
						One-Sided p	Two-Sided p				
OpleiNiveau	Equal variances assumed	4.070	.044	-1.688	1837	.046	.092	-.48001	.28443	-1.03785	.07784
	Equal variances not assumed			-1.437	148.919	.076	.153	-.48001	.33397	-1.13994	.17993
Werkniveau	Equal variances assumed	4.729	.030	.221	1837	.413	.825	.33554	1.52142	-2.64835	3.31943

	Equal variances not assumed			.201	151.4 93	.421	.841	.33554	1.67263	-2.96916	3.64024
DepSympt	Equal variances assumed	32.222	<.001	-6.026	1837	<.001	<.001	-.24737	.04105	-.32788	-.16686
	Equal variances not assumed			-4.653	145.7 57	<.001	<.001	-.24737	.05316	-.35243	-.14231
PostMat	Equal variances assumed	.338	.561	-9.681	1837	<.001	<.001	-.41711	.04309	-.50162	-.33261
	Equal variances not assumed			-9.467	154.8 36	<.001	<.001	-.41711	.04406	-.50415	-.33007

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer ^a	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
OpleiNiveau	Cohen's d	3.18119	-.151	-.326	.024
	Hedges' correction	3.18249	-.151	-.326	.024
	Glass's delta	3.77910	-.127	-.303	.049
Werkniveau	Cohen's d	17.01608	.020	-.156	.195
	Hedges' correction	17.02303	.020	-.155	.195
	Glass's delta	18.84566	.018	-.157	.193
DepSympt	Cohen's d	.45914	-.539	-.715	-.363
	Hedges' correction	.45933	-.539	-.715	-.362
	Glass's delta	.60478	-.409	-.590	-.226
PostMat	Cohen's d	.48190	-.866	-1.043	-.688
	Hedges' correction	.48209	-.865	-1.042	-.688
	Glass's delta	.49373	-.845	-1.046	-.641

a. The denominator used in estimating the effect sizes.

Cohen's d uses the pooled standard deviation.

Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.

Glass's delta uses the sample standard deviation of the control group.

Independent samples t-test voor lineaire variabelen en gender

Independent Samples Test							
Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
F	Sig.	t	df	Significance	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference

						One-Sided p	Two-Sided p			Lower	Upper
OpleiNiveau	Equal variances assumed	.660	.417	-1.277	1837	.101	.202	-.18950	.14843	-.48061	.10161
	Equal variances not assumed			-1.277	1836.630	.101	.202	-.18950	.14840	-.48054	.10154
Werkniveau	Equal variances assumed	22.494	<.001	-.823	1837	.205	.411	-.65289	.79354	-2.20924	.90345
	Equal variances not assumed			-.821	1782.181	.206	.412	-.65289	.79525	-2.21262	.90683
DepSympt	Equal variances assumed	6.896	.009	-4.177	1837	<.001	<.001	-.08991	.02152	-.13212	-.04769
	Equal variances not assumed			-4.183	1829.575	<.001	<.001	-.08991	.02150	-.13206	-.04775
PostMat	Equal variances assumed	7.825	.005	-5.091	1837	<.001	<.001	-.11648	.02288	-.16136	-.07161
	Equal variances not assumed			-5.085	1815.153	<.001	<.001	-.11648	.02291	-.16142	-.07155

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer ^a	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
OpleiNiveau	Cohen's d	3.18225	-.060	-.151	.032
	Hedges' correction	3.18355	-.060	-.151	.032
	Glass's delta	3.20595	-.059	-.151	.032
Werkniveau	Cohen's d	17.01317	-.038	-.130	.053
	Hedges' correction	17.02012	-.038	-.130	.053
	Glass's delta	15.73612	-.041	-.133	.050
DepSympt	Cohen's d	.46147	-.195	-.286	-.103
	Hedges' correction	.46166	-.195	-.286	-.103
	Glass's delta	.48212	-.186	-.278	-.095
PostMat	Cohen's d	.49059	-.237	-.329	-.146
	Hedges' correction	.49079	-.237	-.329	-.146
	Glass's delta	.47072	-.247	-.339	-.155

a. The denominator used in estimating the effect sizes.

Cohen's d uses the pooled standard deviation.

Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.

Glass's delta uses the sample standard deviation of the control group.

Independent samples t-test voor lineaire variabelen en geboorteland

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
						One-Sided p	Two-Sided p				
OpleiNiveau	Equal variances assumed	42.699	<.001	.741	1837	.230	.459	.14741	.19905	-.24297	.53779
	Equal variances not assumed			.631	384.904	.264	.528	.14741	.23364	-.31196	.60678
Werkniveau	Equal variances assumed	3.925	.048	.995	1837	.160	.320	1.05831	1.06375	-1.02798	3.14460
	Equal variances not assumed			.941	416.151	.174	.347	1.05831	1.12466	-1.15241	3.26904
DepSympt	Equal variances assumed	2.452	.118	-.077	1837	.469	.939	-.00222	.02899	-.05909	.05464
	Equal variances not assumed			-.075	427.346	.470	.940	-.00222	.02973	-.06066	.05621
PostMat	Equal variances assumed	3.212	.073	1.868	1837	.031	.062	.05765	.03086	-.00288	.11818
	Equal variances not assumed			1.792	421.204	.037	.074	.05765	.03217	-.00559	.12089

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer ^a	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
OpleiNiveau	Cohen's d	3.18318	.046	-.076	.169
	Hedges' correction	3.18448	.046	-.076	.169
	Glass's delta	3.86262	.038	-.084	.161
Werkniveau	Cohen's d	17.01172	.062	-.060	.185
	Hedges' correction	17.01867	.062	-.060	.185
	Glass's delta	18.22161	.058	-.065	.181
DepSympt	Cohen's d	.46366	-.005	-.127	.118
	Hedges' correction	.46385	-.005	-.127	.118
	Glass's delta	.47837	-.005	-.127	.118
PostMat	Cohen's d	.49357	.117	-.006	.239
	Hedges' correction	.49377	.117	-.006	.239
	Glass's delta	.51960	.111	-.012	.234

a. The denominator used in estimating the effect sizes.

Cohen's d uses the pooled standard deviation.

Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.

Glass's delta uses the sample standard deviation of the control group.

Bijlage 2: Analyse output (behorend bij resultaten)

Aan het einde van deze bijlage zullen de output en syntax met bijbehorende toelichting worden gegeven van de analyses die zijn uitgevoerd. Eerst zal ik een

uitgebreidere toelichting geven bij de analyses. De analyses die zijn uitgevoerd waren nodig voor het beschrijven van de multivariate resultaten, aan de hand waarvan de hypothesen konden worden getoetst. Deze resultaten staan ook beschreven in tabellen 3 en 4 in het resultatenhoofdstuk. Voor analyse 1 is een logistische regressie uitgevoerd, ik heb de lineaire variabelen hiervoor gecentreerd. Dit heb ik gedaan door het gemiddelde van de variabelen af te trekken. Eerst zijn voor analyse 1 modellen 1, 2, 3 en 4 geschat, daarbij is de enter methode gebruikt. Voor analyse 1 is de variabele extreem- links als afhankelijke variabele gebruikt en zijn eerst de controle variabelen gender en geboorteland toegevoegd. In model 2 zijn eerst de variabelen opleidingsniveau en werkniveau toegevoegd, in model 3 is depressieve symptomen toegevoegd, in model 4 is de mediator postmateriele waardenoriëntatie toegevoegd en in model 5 zijn de interacties tussen opleidingsniveau en depressieve symptomen en werkniveau en depressieve symptomen toegevoegd.

Vervolgens zijn de log(odds) en kansen berekend van het laatste model, aan de hand waarvan de resultaten kunnen worden geïnterpreteerd, zie hiervoor tabel 12 in deze bijlage. Om de kansen te berekenen heb ik de logit formule gebruikt, waarin de beta coëfficiënten uit model 5 zijn ingevuld.

De variabelen welke in het model zijn gebruikt zijn gecentreerde waarden. Daarom vul ik de gemiddelden van alle gecentreerde variabelen in bij het covariaat van de variabele, behalve bij de variabele waarvan ik wil berekenen wat de kans is wanneer de waarde van de betreffende variabele een standaarddeviatie groter of kleiner is dan het gemiddelde. De gecentreerde gemiddelden zijn weergegeven in de kolom 'waarde variabele' van tabel 12. Om te berekenen wat de kans op extreem- links is bij een lage waarde van een variabele, heb ik het gecentreerde gemiddelde ingevuld in de log(odds) formule, waarvan de gecentreerde standaarddeviatie af is getrokken. Om de kans voor een hoge waarde van een variabele te berekenen, heb ik de gecentreerde standaarddeviatie bij het gecentreerde gemiddelde opgeteld. Bij het covariaat van de dichotome variabelen heb ik 0 of 1 ingevuld om te berekenen wat de kans is. Bij de overige covariaten heb ik de gemiddelde gecentreerde waarde ingevuld om de log(odds) te berekenen. Daarnaast zijn aan de hand van tabel 12 de plotjes in het resultatenhoofdstuk gemaakt waarin de kansen zijn weergegeven. Hieronder zijn de Log(odds) formule en de formule voor de kansen weergegeven. Door het element van 'Exp(b)' in de formule van de kans, wordt de odds waarde in de log(odds) berekend. De formules worden hieronder weergegeven.

$$\begin{aligned} \text{Log(odds)} = & -3,479 + 0,449 * \text{gender} + 0,841 * \text{geboorteland} - 0,014 * \text{opleidingsniveau} \\ & - 0,012 * \text{werkniveau} + 0,792 * \text{depressieve symptomen} + 2,290 \\ & * \text{postmateriele waardenoriëntatie} - 0,019 * \text{int. opleiding en depsympt} \\ & + 0,007 * \text{int. werk en depsympt} \end{aligned}$$

$$P = \frac{\text{Exp}(b)}{1 + \text{Exp}(b)}$$

Daarna zijn voor analyse 2 modellen 1 en 2 geschat met een lineaire regressie, waarbij wederom de enter methode is gebruikt. In analyse 2 is de variabele postmateriele waardenoriëntatie als afhankelijke variabele gebruikt en zijn wederom eerst de controle variabelen gender en geboorteland toegevoegd. In model 2 is de onafhankelijke variabele opleidingsniveau toegevoegd.

Tabel 12: Log(odds) en kansen berekend voor de onafhankelijke variabelen met extreem- links als afhankelijke variabele, uit het eindmodel van de logistische regressie

		Waarde	Variabele	Log(odds)	Kans
Gender	Man	0		-3,483	0,0614
	Vrouw	1		-3,034	0,096
Geboorteland	Nederland	0		-3,483	0,030
	Anders	1		-2,642	0,066
Opleidingsniveau	Laag	-3,183		-3,439	0,031
	Gemiddeld	0,000		-3,483	0,030
	Hoog	3,183		-3,528	0,029
Werkniveau	Laag	-17,012		-3,279	0,036
	Gemiddeld	0,000		-3,483	0,030
	Hoog	17,012		-3,688	0,024
Depressieve symptomen	Laag	-0,464		-3,850	0,021
	Gemiddeld	0,000		-3,483	0,030
	Hoog	0,464		-3,116	0,042
Postmateriele waardenoriëntatie	Laag	-0,494		-4,614	0,010
	Gemiddeld	0,000		-3,483	0,030
	Hoog	0,494		-2,352	0,087
Depressieve symptomen* opleidingsniveau	Laag	-1,578		-3,472	0,030
	Gemiddeld	-0,109		-3,500	0,029
	Hoog	1,361		-3,528	0,029
Depressieve symptomen* werkniveau	Laag	-8,746		-3,538	0,028
	Gemiddeld	-0,922		-3,483	0,030
	Hoog	6,902		-3,429	0,031

De syntax die hoort bij het schatten van de modellen wordt hieronder weergegeven. Eerst heb ik de analyses geschat en ten slotte heb ik de gecentreerde gemiddelden en standaarddeviaties berekend, aan de hand waarvan de kansen berekend konden worden.

De syntax voor het centreren van de variabelen wordt hieronder weergegeven. Ik heb de variabelen gecentreerd door de gemiddelden van de waarden af te trekken.

*centreren van de variabelen.

```
COMPUTE Werkniveau.cen=Werkniveau - 54.9924.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE OpleiNiveau.cen=OpleiNiveau - 13.3997.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE DepSympt.cen=DepSympt - 1.4254.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE Postmat.ce=PostMat - 3.9036.  
EXECUTE.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=Werkniveau.cen OpleiNiveau.cen DepSympt.cen  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*maken interactievariabelen.

```
COMPUTE DepSymptXOpleiNiveau.int=DepSympt.cen * OpleiNiveau.cen.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE DepSymptXWerkniveau.int=DepSympt.cen * Werkniveau.cen.  
EXECUTE.
```

```
COMPUTE OpleiNiveauXWerkniveau.int=OpleiNiveau.cen * Werkniveau.cen.  
EXECUTE.
```

*Het stap voor stap schatten van de logistische regressie, volgens analyse 1.

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES ExtrLinks  
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland  
/METHOD=ENTER OpleiNiveau.cen Werkniveau.cen  
/METHOD=ENTER DepSympt.cen  
/METHOD=ENTER Postmat.ce  
/METHOD=ENTER DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int  
/SAVE=LEVER DFBETA  
/PRINT=GOODFIT CI(95)  
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

* Het stap voor stap schatten van de lineaire regressie, volgens analyse 2.

```
REGRESSION  
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
```

```

/NOORIGIN
/DEPENDENT PostMat
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland
/METHOD=ENTER OpleiNiveau.cen
/PARTIALPLOT ALL
/SCATTERPLOT=( *ZPRED , *ZRESID)
/SAVE LEVER DFFIT.

```

*Berekenen van de gecentreerde gemiddelden en standaarddeviaties.
FREQUENCIES VARIABLES= OpleiNiveau.cen Werkniveau.cen DepSympt.cen Postmat.ce
DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int
/STATISTICS=STDDEV MEAN
/ORDER=ANALYSIS.

De relevante output die hoort bij het uitvoeren van de analyses wordt hieronder weergegeven.

Analyse 1, logistische regressie

Classification Table^{a,b}

Observed		Predicted		Percentage Correct
		ExtrLinks .00	1.00	
Step 0	ExtrLinks .00	1704	0	100.0
	1.00	135	0	.0
Overall Percentage				92.7

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is .500

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	21.030	2	<.001
	Block	21.030	2	<.001
	Model	21.030	2	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	943.968 ^a	.011	.028

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	3.756	2	.153

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.665	.188	12.500	1	<.001	1.944	1.345	2.809
	Geboorteland	.691	.210	10.868	1	<.001	1.996	1.323	3.010
	Constant	-3.058	.162	354.380	1	<.001	.047		

a. Variable(s) entered on step 1: Gender, Geboorteland.

Block 2: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	4.636	2	.098
	Block	4.636	2	.098
	Model	25.665	4	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	939.332 ^a	.014	.034

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.663	.189	12.358	1	<.001	1.940	1.341	2.808
	Geboorteland	.692	.210	10.841	1	<.001	1.998	1.323	3.018
	OpleiNiveau.cen	.074	.035	4.368	1	.037	1.076	1.005	1.153
	Werkniveau.cen	-.009	.006	1.900	1	.168	.991	.979	1.004
	Constant	-3.074	.164	352.070	1	<.001	.046		

a. Variable(s) entered on step 1: OpleiNiveau.cen, Werkniveau.cen.

Block 3: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	26.635	1	<.001
	Block	26.635	1	<.001
	Model	52.301	5	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	912.697 ^a	.028	.069

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.580	.191	9.235	1	.002	1.785	1.229	2.595
	Geboorteland	.680	.213	10.154	1	.001	1.974	1.299	2.998
	OpleiNiveau.cen	.076	.035	4.586	1	.032	1.079	1.006	1.157
	Werkniveau.cen	-.005	.006	.645	1	.422	.995	.982	1.007
	DepSympt.cen	.864	.159	29.443	1	<.001	2.374	1.737	3.244
	Constant	-3.104	.166	348.885	1	<.001	.045		

a. Variable(s) entered on step 1: DepSympt.cen.

Block 4: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	96.682	1	<.001
	Block	96.682	1	<.001
	Model	148.982	6	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.448	.198	5.096	1	.024	1.565	1.061	2.308
	Geboorteland	.839	.224	14.015	1	<.001	2.314	1.492	3.591
	OpleiNiveau.cen	-.019	.036	.291	1	.590	.981	.915	1.052
	Werkniveau.cen	-.011	.006	2.815	1	.093	.989	.977	1.002
	DepSympt.cen	.781	.170	21.130	1	<.001	2.183	1.565	3.045
	Postmat.ce	2.292	.257	79.760	1	<.001	9.896	5.984	16.365
	Constant	-3.480	.192	328.167	1	<.001	.031		

a. Variable(s) entered on step 1: Postmat.ce.

1	816.015 ^a	.078	.191
---	----------------------	------	------

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Block 5: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	.287	2	.866
	Block	.287	2	.866
	Model	149.270	8	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	815.728 ^a	.078	.191

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

		Variables in the Equation					95% C.I. for EXP(B)		
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	Lower	Upper
Step 1 ^a	Gender	.449	.199	5.122	1	.024	1.567	1.062	2.313
	Geboorteland	.841	.225	13.980	1	<.001	2.319	1.492	3.603
	OpleiNiveau.cen	-.014	.039	.132	1	.716	.986	.914	1.064
	Werkniveau.cen	-.012	.007	3.097	1	.078	.988	.975	1.001
	DepSympt.cen	.792	.172	21.232	1	<.001	2.208	1.577	3.093
	Postmat.ce	2.290	.257	79.449	1	<.001	9.874	5.968	16.338
	DepSymptXOpleiNiveau.int	-.019	.063	.094	1	.759	.981	.867	1.110
	DepSymptXWerkniveau.int	.007	.012	.285	1	.593	1.007	.983	1.031
	Constant	-3.479	.192	327.240	1	<.001	.031		

a. Variable(s) entered on step 1: DepSymptXOpleiNiveau.int, DepSymptXWerkniveau.int.

Analyse 2, lineaire regressie voor mediatie analyse

Model Summary ^f									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.123 ^a	.015	.014	.49044	.015	14.027	2	1836	<.001
2	.367 ^b	.135	.134	.45972	.120	254.533	1	1835	<.001

a. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender

b. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, OpleiNiveau.cen

c. Dependent Variable: PostMat

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	6.748	2	3.374	14.027	<.001 ^b
	Residual	441.609	1836	.241		
	Total	448.357	1838			
2	Regression	60.542	3	20.181	95.487	<.001 ^c
	Residual	387.815	1835	.211		
	Total	448.357	1838			

a. Dependent Variable: PostMat

b. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender

c. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, OpleiNiveau.cen

		Coefficients ^a					95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.				
1	(Constant)	3.853	.017		221.423	<.001	3.819	3.888		
	Gender	.114	.023	.115	4.952	<.001	.069	.159	.993	1.007
	Geboorteland	-.045	.031	-.034	-1.458	.145	-.105	.015	.993	1.007
2	(Constant)	3.857	.016		236.425	<.001	3.825	3.889		
	Gender	.104	.022	.105	4.827	<.001	.062	.146	.992	1.008
	Geboorteland	-.038	.029	-.029	-1.318	.188	-.095	.019	.993	1.007
	OpleiNiveau.c en	.054	.003	.347	15.954	<.001	.047	.060	.999	1.001

a. Dependent Variable: PostMat

Gemiddelden en standaarddeviaties gecentreerde variabelen

		Statistics				DepSymptXOplei Niveau.int	DepSymptXWerk niveau.int
		Werkniveau.cen	OpleiNiveau.cen	DepSympt.cen	Postmat.ce		
N	Valid	1839	1839	1839	1839	1839	1839
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		.0000	.0000	.0000	.0000	-.1085	-.9222
Median		-.9924	1.6003	-.1129	-.0147	-.0807	-.0846
Std. Deviation		17.01168	3.18279	.46353	.49390	1.46982	7.82402
Minimum		-37.99	-13.40	-.43	-2.13	-15.74	-59.82
Maximum		27.01	7.60	2.57	1.10	8.64	39.15

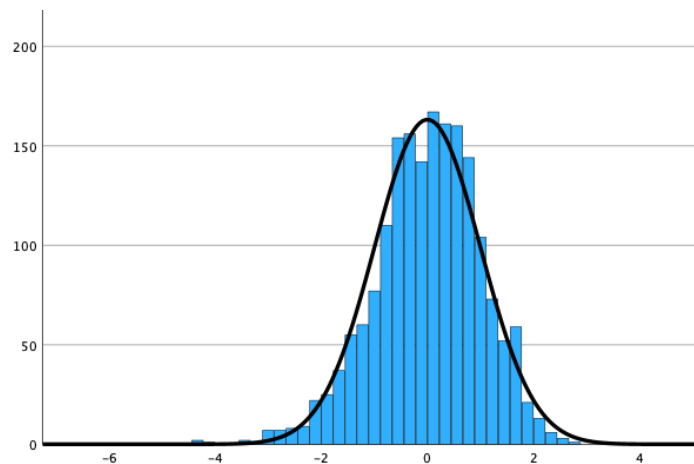
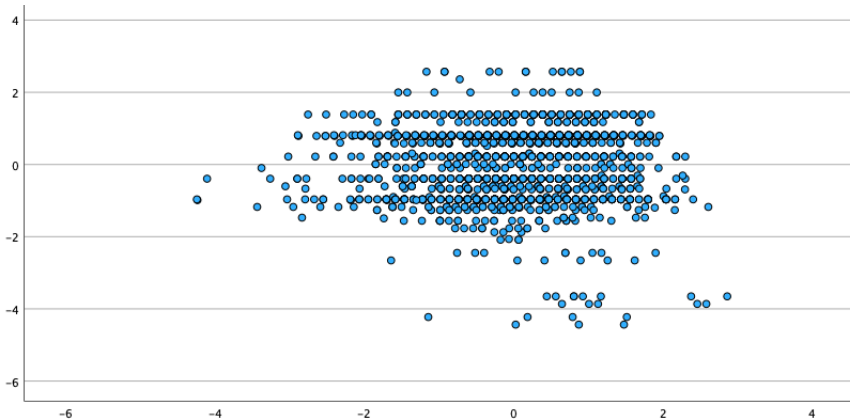
Bijlage 3: Assumpties en multicollineariteit (behorend bij resultaten)

Bij de resultaten is de assumptie controle al kort besproken, hier zullen de assumpties uitgebreider besproken worden. Eerst zal de keuze voor het soort analyse worden verklaard. Ik heb voor analyse 1 een logistische regressie gekozen, omdat de afhankelijke variabele dichotoom is gecodeerd. Voor analyse 2 heb ik een lineaire regressie gekozen, omdat de afhankelijke variabele lineair is gecodeerd.

Ten eerste zal ik kijken naar de multicollineariteit van analyse 1 en 2, hiervan is sprake wanneer er een te sterke samenhang is tussen onafhankelijke variabelen. De multicollineariteit kan niet door middel van een logistische regressie- analyse onderzocht worden, daarom heb ik voor het toetsen van de multicollineariteit van analyse 1 een lineaire regressie uitgevoerd waarin ik de VIF- scores van de gecentreerde variabelen heb opgeslagen. De VIF-scores staan ook beschreven in tabel 13, deze zijn niet hoger dan 4 voor beide analyses (1,029; 1,013; 1,568; 1,463; 1,088; 1,167; 1,413; 1,421; 1,008; 1,007; 1,001). De multicollineariteit zal dus geen problemen geven, de samenhang tussen de onafhankelijke variabelen is niet te sterk.

Tabel 13: De VIF- scores van de onafhankelijke (gecentreerde) variabelen in het model

	VIF analyse 1	VIF analyse 2
Gender	1,029	1,008
Geboorteland	1,013	1,007
Opleidingsniveau	1,568	1,001
Werkniveau	1,463	
Depressieve symptomen	1,088	
Postmateriele waardenoriëntatie	1,167	
Interactie depressieve symptomen en opleidingsniveau	1,413	
Interactie depressieve symptomen en werkniveau	1,421	

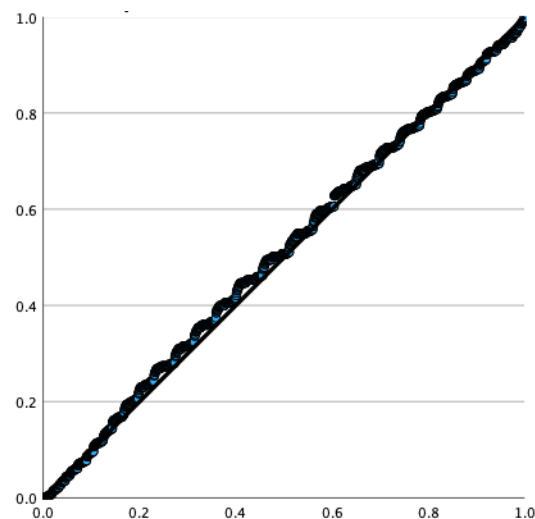
Figuur 13: Spreidingsdiagram van de correlatie tussen de gestandaardiseerde residuen en de gestandaardiseerde voorspelde waarden. De afhankelijke variabele is postmateriele waardenoriëntatie

Figuur 14: histogram van de gestandaardiseerde residuen met op de y-as de frequentie, en als afhankelijke variabele postmateriele waardenoriëntatie

Nu zal de assumptie controle worden besproken. De eerste model assumptie is onafhankelijke observatie. Deze assumptie is voor beide analyses ok, de cases zijn onafhankelijk van elkaar en er is sprake van een aselechte steekproef. Doordat ik bij analyse 1 gebruik maak van een logistisch regressie model, is het lastig om te controleren of er sprake is van een lineair verband, daarom heb ik hier niet naar gekeken. Ik heb wel gekeken naar de outliers.

Eerst zal ik de assumpties van analyse 2 evalueren, omdat ik voor deze analyse een lineaire regressie uitvoer

is dit wel mogelijk. Hierbij zijn de onafhankelijke observatie, de lineariteit, de homoscedasticiteit en de normaliteit beoordeeld. Als eerste heb ik naar de lineariteit gekeken. Deze assumptie wordt geschonden, de puntenwolk in figuur 13 is niet evenredig verspreid rond de 0 lijn, en het gemiddelde van de residuen is niet 0 voor elke set van x waarden. Vervolgens heb ik naar de homoscedasticiteit gekeken: voor elke set van waarden van de x-en heeft y dezelfde conditionele standaarddeviatie. Deze assumptie wordt ook geschonden, in figuur 13 is te zien dat er een patroon is in de spreiding en dat er systematische afwijkingen zijn in de spreiding rond de nul. Daarna heb ik gekeken naar de assumptie van normaliteit, in figuur 14 is te zien dat de gestandaardiseerde residuen normaal verdeeld zijn en in figuur 15 te zien dat de pp-plot nauwelijks van de referentielijn

Figuur 15: PP-plot van de gestandaardiseerde residuen met als afhankelijke variabele postmateriele waardenoriëntatie. Op de y-as de verwachte cumulatieve waarden en op de x-as de geobserveerde cumulatieve waarden

af ligt. In figuur 13 zijn een aantal punten te zien die groter zijn dan -3 en kleiner dan 3, er zijn dus duidelijk een aantal punten die op een outlier duiden.

Tabel 14: De opvallendste resultaten van de regression diagnostics van de gecentreerde variabelen: leverage en DF- beta's

Case nr.	Leverage	DF- beta 5 depressieve symptomen	DF- beta 6 postmateriele waardenoriëntatie
13055	0,17980	-0,00800	-0,01276
12748	0,09614	0,03053	-0,00421
10883	0,08418	0,00445	-0,01140
12350	0,07651	-0,00019	-0,01713
11052	0,07155	-0,00119	-0,01783
11395	0,06678	-0,00458	0,00291
12832	0,06172	0,03953	0,01307
10208	0,05946	-0,01284	-0,00511
11195	0,05566	-0,01935	-0,00133
11387	0,05483	-0,00741	-0,00202
10526	0,00459	0,03598	-0,05681
13235	0,04749	0,03354	0,00405
12325	0,01321	-0,01425	0,03926
10868	0,01234	-0,00748	0,03363

Ten slotte heb ik de outliers onderzocht, de meest opvallende resultaten hiervan staan beschreven in tabel 14. Hiervoor heb ik eerst gekeken naar de leverage, de vuistregel hiervoor is dat wanneer deze groter is dan $3 \cdot 9 / 1839 = 0,0147$ dit problemen zou kunnen opleveren. Er waren redelijk veel cases met een leverage hoger dan 0,0147, daarom heb ik besloten om alleen naar de meest extreme waarden te kijken. Bij het kijken naar de leverage zijn de meest opvallende cases 13055, 12748 en 10883 (resp. 0,17980; 0,09614; 0,08418). Daarnaast heb ik gekeken naar de DF-beta's van de meest belangrijke verklarende variabelen. Uit de analyses is gekomen dat de belangrijkste verklarende variabelen depressieve symptomen en postmateriele waardenoriëntatie zijn, daarom zal ik naar de DF-beta's van deze variabelen kijken. Bij het kijken naar de cases met een hoge leverage viel bij case 13055 de DF- beta van depressieve symptomen ook op met een score van -0,00800.

Daarnaast waren de meest opvallende cases van depressieve symptomen 12832, 10526 en 13235 (resp. 0,03953; 0,03598; 0,03354). Bij het kijken naar de DF- beta van postmateriele waardenoriëntatie zijn de meest opvallende cases 12325 en 10868 (resp. 0,03926; 0,03363).

Ondanks dat er cases zijn met een hoge leverage of DF- beta's, heb ik besloten deze cases er niet uit te halen. Er waren geen cases met een leverage van hoger dan 1 en geen cases waarvan zowel de leverage als de DF- beta's een te hoge waarde hadden, vergeleken met de andere cases.

Nu zal de syntax worden weergegeven die is gebruikt voor het controleren van de assumpties, hierbij zal ik een toelichting geven. Ten eerste wordt het volledige regressiemodel geschat, in de vorm van een lineair regressiemodel. Hierbij zijn de VIF- scores opgeslagen. Dit om te kijken of de assumpties van multicollineariteit geschonden zouden worden.

*opslaan van de VIF- scores in lineair regressiemodel.

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT ExtrLinks  
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland Werkniveau.cen OpleiNiveau.cen DepSympt.cen Postmat.ce  
DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int.
```

Vervolgens heb ik het volledige logistische regressiemodel geschat, dus het model dat ik ook in mijn analyses gebruik. Hierbij zijn de leverage en DF- beta's opgeslagen. Daarnaast heb ik analyse 2 geschat, waarbij ik de partial plots, pp- plots en het histogram van de gestandaardiseerde residuen met op de y-as de frequentie heb opgeslagen.

*schatten van het gehele logistische model voor assumptie controle.

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES ExtrLinks  
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland OpleiNiveau.cen Werkniveau.cen DepSympt.cen Postmat.ce  
DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int  
/SAVE=COOK LEVER DFBETA  
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

*schatten van analyse 2 voor assumptie controle.

```
REGRESSION  
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT PostMat  
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland  
/METHOD=ENTER OpleiNiveau.cen
```



```
/PARTIALPLOT ALL  
/SCATTERPLOT=( *ZPRED , *ZRESID)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)  
/SAVE COOK LEVER DFFIT.
```

Om te kijken of de leverage en DF- beta's extreem hoog waren, zijn de cases gesorteerd van hoog naar laag. Dit is eerst gedaan voor de leverage en daarna voor de DF- beta's.

* bekijken outliers/ invloedrijke punten.

```
SORT CASES BY LEV_1(D).
```

```
SORT CASES BY DFB5_1(D).
```

```
SORT CASES BY DFB6_1(D).
```

Bijlage 4: Robuustheidsanalyses (behorend bij resultaten)

Om te onderzoeken of de conclusies uit het logistische regressiemodel stabiel zijn, heb ik een linear probability model geschat. Hiermee voer ik een controle uit voor analyse 1. Hieronder wordt de syntax en bijbehorende output weergegeven.

*controle analyse 1.

```
REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT ExtrLinks
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland
/METHOD=ENTER OpleiNiveau.cen Werkniveau.cen
/METHOD=ENTER DepSympt.cen
/METHOD=ENTER Postmat.ce
/METHOD=ENTER DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int.
```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.109 ^a	.012	.011	.25948	.012	10.961	2	1836	<.001
2	.119 ^b	.014	.012	.25930	.002	2.259	2	1834	.105
3	.178 ^c	.032	.029	.25704	.018	33.296	1	1833	<.001
4	.274 ^d	.075	.072	.25133	.043	85.370	1	1832	<.001
5	.274 ^e	.075	.071	.25145	.000	.087	2	1830	.916

a. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender

b. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen

c. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen

d. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen, Postmat.ce

e. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen, Postmat.ce, DepSymptXOpleiNiveau.int, DepSymptXWerkniveau.int

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.476	2	.738	10.961	<.001 ^b
	Residual	123.614	1836	.067		
	Total	125.090	1838			
2	Regression	1.780	4	.445	6.617	<.001 ^c
	Residual	123.310	1834	.067		

	Total	125.090	1838			
3	Regression	3.980	5	.796	12.046	<.001 ^d
	Residual	121.110	1833	.066		
	Total	125.090	1838			
4	Regression	9.372	6	1.562	24.729	<.001 ^e
	Residual	115.718	1832	.063		
	Total	125.090	1838			
5	Regression	9.383	8	1.173	18.550	<.001 ^f
	Residual	115.707	1830	.063		
	Total	125.090	1838			

a. Dependent Variable: ExtrLinks

b. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender

c. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen

d. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen

e. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen, Postmat.ce

f. Predictors: (Constant), Geboorteland, Gender, Werkniveau.cen, OpleiNiveau.cen, DepSympt.cen, Postmat.ce, DepSymptXOpleiNiveau.int, DepSymptXWerkniveau.int

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	.042	.009		4.597	<.001		
	Gender	.044	.012	.084	3.592	<.001	.993	1.007
	Geboorteland	.054	.016	.077	3.294	.001	.993	1.007
2	(Constant)	.043	.009		4.628	<.001		
	Gender	.043	.012	.083	3.549	<.001	.992	1.008
	Geboorteland	.054	.016	.077	3.298	<.001	.992	1.008
	OpleiNiveau.cen	.005	.002	.059	2.115	.035	.696	1.436
	Werkniveau.cen	-.001	.000	-.037	-1.343	.180	.697	1.435
3	(Constant)	.046	.009		5.059	<.001		
	Gender	.036	.012	.069	2.982	.003	.982	1.018
	Geboorteland	.053	.016	.076	3.284	.001	.992	1.008
	OpleiNiveau.cen	.005	.002	.061	2.210	.027	.696	1.436
	Werkniveau.cen	.000	.000	-.023	-.814	.415	.691	1.448
	DepSympt.cen	.076	.013	.134	5.770	<.001	.976	1.024
4	(Constant)	.051	.009		5.727	<.001		
	Gender	.025	.012	.047	2.074	.038	.972	1.029
	Geboorteland	.057	.016	.082	3.640	<.001	.992	1.009

	OpleiNiveau.cen	-.001	.002	-.010	-.348	.728	.644	1.552
	Werkniveau.cen	-.001	.000	-.038	-1.397	.162	.688	1.453
	DepSympt.cen	.066	.013	.117	5.137	<.001	.970	1.031
	Postmat.ce	.118	.013	.224	9.240	<.001	.857	1.167
5	(Constant)	.052	.009		5.738	<.001		
	Gender	.025	.012	.047	2.071	.039	.972	1.029
	Geboorteland	.057	.016	.082	3.616	<.001	.987	1.013
	OpleiNiveau.cen	-.001	.002	-.010	-.340	.734	.638	1.568
	Werkniveau.cen	-.001	.000	-.038	-1.380	.168	.683	1.463
	DepSympt.cen	.067	.013	.119	5.092	<.001	.919	1.088
	Postmat.ce	.118	.013	.224	9.234	<.001	.857	1.167
	DepSymptXOpleiNiveau.int	.000	.005	.002	.070	.944	.708	1.413
	DepSymptXWerkniveau.int	.000	.001	.009	.319	.750	.704	1.421

a. Dependent Variable: ExtrLinks

Daarnaast heb ik een extra analyse uitgevoerd om te controleren of mijn geselecteerde populatie een invloed heeft op mijn conclusies. Hierbij heb ik de analyse van de hoofdeffecten met extreem- links als afhankelijke variabelen overnieuw uitgevoerd met schoolgaand als extra controle variabele. Ik heb in het logistische model de gecentreerde variabelen gebruikt. Om te voorkomen dat de waarden van de beta coëfficiënten en kansen van schoolgaand niet goed te vergelijken zijn met de overige variabelen heb ik besloten om de variabele schoolgaand te hercoderen naar binaire variabelen. Ik heb gekozen om de variabelen binair te coderen in plaats van de variabelen te centreren, omdat het categorische variabelen betreft.

De oorspronkelijke variabele schoolgaand heeft de waarden 1= Ja (voltijd), 2= Ja (deeltijd) en 3= Nee. Daarbij hercodeer ik de variabele naar 0= Schoolgaand welke bestaat uit de oorspronkelijke waarden 1 en 2, en 1= Niet schoolgaand welke bestaat uit de oorspronkelijke variabele 3.

De bijbehorende syntax en output wordt hieronder weergegeven.

```
*Herocoderen schoolgaand naar binair.
RECODE w3scC03 (1=0) (2=0) (3=1) INTO Schoolgaand.
EXECUTE.
```

```
*onderzoek of ik een onderscheid moet maken in wel of niet schoolgaand.
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES ExtrLinks
/METHOD=ENTER Schoolgaand
/METHOD=ENTER Gender Geboorteland
```

/METHOD=ENTER OpleiNiveau.cen Werkniveau.cen
 /METHOD=ENTER DepSympt.cen Postmat.ce
 /METHOD=ENTER DepSymptXOpleiNiveau.int DepSymptXWerkniveau.int
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).

Block 5: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	.293	2	.864
	Block	.293	2	.864
	Model	149.659	9	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	815.339 ^a	.078	.191

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Schoolgaand	.153	.247	.383	1	.536	1.165
	Gender	.455	.199	5.236	1	.022	1.576
	Geboorteland	.829	.226	13.468	1	<.001	2.291
	OpleiNiveau.cen	-.019	.040	.221	1	.638	.982
	Werkniveau.cen	-.013	.007	3.362	1	.067	.987
	DepSympt.cen	.801	.173	21.542	1	<.001	2.228
	Postmat.ce	2.312	.260	79.025	1	<.001	10.096
	DepSymptXOpleiNiveau.int	-.023	.063	.126	1	.722	.978
	DepSymptXWerkniveau.int	.007	.012	.285	1	.594	1.007
	Constant	-3.603	.280	165.545	1	<.001	.027

a. Variable(s) entered on step 1: DepSymptXOpleiNiveau.int, DepSymptXWerkniveau.int.

Om de effecten van schoolgaand te kunnen interpreteren, heb ik de kansen berekend op extreem- links wanneer de score op schoolgaand hoger is. Ik heb daarvoor een logistisch model opgesteld aan de hand van de beta's van het eindmodel. In tabel 15 zijn de berekende log(odds) en kansen weergegeven. Daarnaast heb ik ook plotjes gemaakt waarin de kansen grafisch zijn weergegeven, deze zijn te vinden in het resultatenhoofdstuk.

De log(odds) voor het zijn van extreem- links voor wel- of niet- schoolgaand geeft de volgende logit formule:

$$\begin{aligned} \text{Log(odds)} = & -3,603 + 0,153 * \text{schoolgaand} + 0,455 * \text{gender} + 0,829 \\ & * \text{geboorteland} - 0,019 * \text{opleidingsniveau} - 0,013 * \text{werkniveau} \\ & + 0,801 * \text{depressieve symptomen} + 2,312 \\ & * \text{postmateriele waardenoriëntatie} - 0,023 \\ & * \text{int. opleiding en depsympt} + 0,007 * \text{int. werkniveau en depsympt} \end{aligned}$$

Tabel 15: Log(odds) en kansen berekend voor de onafhankelijke variabelen met extreem- links als afhankelijke variabele, uit het eindmodel van de logistische regressie

		Waarde variabele	Log(odds)	Kans
Schoolgaand	Ja	0	-3,611	0,026
	Nee	1	-3,459	0,031

